

Opetusministeriö

Undervisningsministeriet

Näin suomalaista kulttuuria viedään

Kulttuurivientiraportti 2007 ja esitykset kehittämistoimenpiteiksi

Opetusministeriön julkaisuja 2008:15

Ilmi Villacís (toim.)

Näin suomalaista kulttuuria viedään

Kulttuurivientiraportti 2007 ja esitykset kehittämistoimenpiteiksi

Opetusministeriön julkaisuja 2008:15

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Opetusministeriö / Undervisningsministeriet
Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto
Kultur-, idrotts- och ungdomspolisiska avdelningen
PL / PB 29, 00023 Valtioneuvosto / Stadsrådet

www.minedu.fi/OPM/julkaisut

Taitto ja kansi / Ombrytning och omslag: Timo Jaakola

Kuvat eri tekijöiltä / Bilderna tagna av olika fotografer

Yliopistopaino / Universitetstryckeriet 2008

ISBN: 978-952-485-523-5 (nid./htf)

ISBN: 978-952-485-524-2 (PDF)

ISSN: 1458-8110

Sisällys

1. Saatesanat	4
Kulttuuri- ja urheiluministeri Stefan Wallin	4
Elinkeinoministeri Mauri Pekkarinen	5
Ulkoministeri Alexander Stubb	5
Ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Paavo Väyrynen	6
Oikeusministeri Tuija Brax	7
Valtiosihteeri Velipekka Nummikoski	8
Kulttuuriviennin valmisteluryhmän puheenjohtaja Johan Storgård	8
2. Kulttuuriviennin kehittämisohjelma 2007–2011 ja sen toimeenpano	10
3. Kehittämisohjelman toteutuneet toimenpiteet vuonna 2007	12
1. kehittämisohjelmatoimenpide: Yritystoiminnan kehittäminen	12
2. kehittämisohjelmatoimenpide: Klustereiden ja verkostojen vahvistaminen	16
3. kehittämisohjelmatoimenpide: Kansainvälinen markkinointi ja promootio	26
4. kehittämisohjelmatoimenpide: Kulttuuriviennin rakenteiden kehittäminen	34
5. kehittämisohjelmatoimenpide: Kansainvälinen kulttuuriyhteistyö	35
6. kehittämisohjelmatoimenpide: Kulttuuriviennin toimintaympäristön kehittäminen	36
4. Kulttuuriviennin kehittämisohjelman toimenpiteet jatkossa	37
Yritystoiminnan kehittäminen	41
Klusterien ja verkostojen vahvistaminen	44
Kansainvälinen markkinointi ja promootio	46
Kansainvälinen kulttuuriyhteistyö- ja vaihto	47
Lopuksi	48

1 Saatesanat

Kulttuuri- ja urheiluministeri Stefan Wallin

Hallitusohjelman yhtenä läpäisevänä periaatteena on taloudellisen hyvinvoinnin lisääminen innovaatioita ja yrittäjyyttä edistämällä. Kulttuuriviennin kehittäminen ja luovien alojen yrittäjyyden kannustaminen ovat keinoja tämän tavoitteen saavuttamiseksi, kuten hallitusohjelman kulttuurivientiä koskevan kohdan viittaus työtilaisuuksien ja vientitulojen lisäämiseen osana palveluvientiä antaa ymmärtää.

Kulttuuripoliittisesta näkökulmasta, joka tietysti on aina minun lähtökohtani kulttuuriministerinä, kulttuuriviennin kehittäminen voidaan nähdä perinteistä kulttuuripolitiikkaa tukevana ja täydentävänä toimintana. Valtion budjetin kautta investoimme n. 400 miljoonaa euroa vuodessa kulttuurin ja luovuuden perustaan. Tämän panostuksen tuloksena meillä on huomattavan vahva kulttuurin ja taiteen infrastruktuuri ja paljon kansainvälisen tason osaamista. Samaan aikaan suomalaisen kulttuuriin ja sen tuotteisiin ja palveluihin kohdistuu ennenäkemätön kansainvälinen kiinnostus ja kansainväliset kulttuurin markkinat kasvavat nopeasti.

Kulttuurivienti on näitä kahta – luovuuttamme ja osaamistamme sekä kansainvälistä kiinnostusta – yhdistävä tekijä. Kulttuuriviennin kehittämisohjelman mukaisesti kohdistamme julkisia toimia nimenomaan siihen kriittiseen kohtaan, jossa kulttuurituote tai -palvelu tulee kosketuksiin yleisöjensä kanssa. Onnistuessaan tämä johtaa win-win -tilanteeseen, jossa suomalainen kulttuuri saa yhä lisää kansainvälistä menestystä, luo uusia työpaikkoja ja vientituloja ja siten

vahvistaa kulttuurin tuotannon ja rahoituksen perustaa Suomessa.

Opetusministeriö on panostanut erityisesti kulttuuriviennin kärkihanketuen kehittämiseen ja strategisten kumppaneidemme, taiteen tiedotuskeskusten, kulttuurivientikapasiteetin vahvistamiseen. Myös yhteistyö muiden ministeriöiden kanssa on jatkunut erinomaisena. Olen tähän hyvin tyytyväinen. Kulttuurivienti on aidosti monialaista toimintaa ja hallinnollisten rakenteiden ja toimien tulee vastata alan yritysten ja muiden toimijoiden todellisiin tarpeisiin. Lähtökohtana ovat siis kulttuuriviennin toimijoiden tarpeet, eivät hallinnon.

Samalla on kuitenkin käynyt selväksi, että opetusministeriön toimivalikoimaa – kulttuuripolitiikan työkalupakkia – pitää edelleen kehittää ja laajentaa. Kulttuuriviennin valmisteluryhmä on puheenjohtajansa Johan Storgårdin johdolla identifioinut tärkeimmät kehittämiskohteet. Näihin yhdessä kulttuurin toimialojen edustajien kanssa määriteltyihin tarpeisiin meidän on kyettävä vastaamaan. Tämä tarkoittaa uusien, nykyistä kehittyneempien ja tarkempien politiikkatoimien kehittämistä ja siten resurssiohjauksen vahvistamista.

Nostaisin tässä yhteydessä esiin myös kansallisen innovaatiostrategian valmistelun. Se on yksi koko hallituskauden tärkeimmistä hankkeista ja onnistuminen tehokkaan strategian laatimisessa on avainasemassa kilpailukykyemme varmistamisessa. Innovaatiostrategian valmistelu on edennyt hyvin työ- ja elinkeinoministeriön johdolla. On selvä, että luovat toimialat yhtenä merkittävänä kansainvälisenä kasvualana sekä

luovat että edellyttävät niin palvelu- kuin liiketoimintainnovaatioita. Näin ollen uskon, että kulttuurivien- nin ja luovien toimialojen kehittäminen on tärkeä innovaatiostrategiaa tukeva ja toimenpaneva osa.

Elinkeinoministeri Mauri Pekkarinen

Kolmen ministeriön (opetusministeriön, kauppa- ja teollisuusministeriön ja ulkoasiainministeriön) käynnistämä laaja-alainen kulttuurivientiä edistävä yhteistyöhanke on keväällä 2007 valmistuneen ja vuoteen 2011 ulottuvan strategian jälkeen tullut toimeenpanon vaiheeseen. Paljon on jo nyt saatu aikaiseksi ja uusia hankkeita on käynnistetty. Ministeriöni elinkeinopoliittikkaa edistävät verkostot tullaan valjastamaan vankkureiden eteen, vetovastuuta annetaan niin Finprolle, TE-keskuksille, Musexille kuin Tekesille.

Tällä annamme luovilla toimialoilla työskenteleville yrityksille käyttöön laajan asiantuntijaverkoston niin kotimaassa kuin ulkomailla. TE-keskuksilla on eri puolilla Suomea kaikkiaan 15 toimipistettä, joissa työskentelee vientiasiamiehiä ja myös Tekesin teknologia-asiantuntija. Finprolla on niin ikään kotimaassa kahdeksan toimipisteen verkosto ja ulkomailla 52 vientikeskuksen verkosto kaikkiaan 41 maassa.

Tämän vuoden alusta ovat omassa ministeriössäni puhaltaneet uudet tuulet. Uuden työ- ja elinkeinoministeriön työ on käynnistynyt vuoden vaihteesta. Kahden ministeriön työt ja toiminnot on yhdistetty. Osastojakoa on uudistettu ja asioita katsotaan laaja-alaisemmin kaikkien toimialojen kannalta. Työ- ja

elinkeinoministeriön innovaatio-osasto hallinnoi niin Tekesin kuin Finpron toimintoja. Uutta näkökulmaa ja uskallusta kaivataan myös luovien alojen yrittäjien kansainvälistämiseen. Luovien alojen yrityksissä tarvitaan vahvaa liiketoimintaosaamista ja viranomaisten puolella uskallusta riskinottoon uusien toimialojen tukemisessa. Keinoja ja välineitä ei uskoakseni tästä puutu, kyse on pikemminkin olemassa olevien resurssien uudelleen suuntaamisesta myös luoville toimialoille, niiden yritysten hyödyksi, joilla on selkeät edellytykset kansainvälisyyteen.

Ulkoministeri Alexander Stubb

Kansainvälisen vaikuttamisen keinoissa on tapahtunut muutoksia muun muassa globalisaation ja kylmän sodan päättymisen myötä. Kovan voiman välineiden – asevoiman ja pakotteiden – ohien myös ns. ”soft power” eli pehmeän voiman keinot ovat tulleet yhä enemmän käyttöön. Kansallisia etuja edistetään laajassa vuorovaikutuksessa kansalaisyhteiskunnan kanssa ja viestinnässä hyödynnetään yhä monimuotoisempia median väyliä. Kyse on kulttuuris-poliittisesta vaikuttamisesta, veto- ja viehätysvoimasta – kiinnostavuudesta. Suurlähettiläskään ei enää keskustele vain kollegoidensa kanssa ulkoministeriöissä, vaan tehtäviin kuuluu kaikkien verkostojen hyödyntäminen. Ulkoasiainhallinnossa ei-valtiollista vaikuttamista kutsutaan julkisuusdiplomatiaksi.

Ulkoministeriön tehtävänä on sen strategian mukaisesti huolehtia siitä että Suomi menestyy. Tämä tar-

Ulkomaankauppa- ja kehitysministeri
Paavo Väyrynen

koittaa sitä, että ulkoministeriö paitsi edistää Suomen tavoitteiden ymmärtämistä maailmalla, myös vauhdittaa suomalaisen kulttuurin, luovuuden ja osaamisen tunnetuksi tulemistä ja menestymistä ulkomailta. Edustustot avaavat ovia, madaltavat kansainvälisiä kynnyksiä ja luovat verkostoja.

Kulttuuriin liittyy myös ulkoministeriön tehtäviin kuuluva vastuu Suomen kansainvälisestä yleisbrändistä, maakuvasta. Ulkomaalaisten parissa elävät näkemykset Suomesta ja suomalaisesta kulttuurista vaikuttavat siihen, mihin he huomionsa kohdistavat. Jos Suomea koskevat käsitykset – vaikka pinnallisestikin – ovat vahvoja ja myönteisiä, on meidän helpompi viedä kulttuuriamme, varsinkin kun se tiedetään kiinnostavaksi ja korkealaatuiseksi.

Kyseessä on itse itseään vahvistava prosessi. Mitä enemmän luova osaamisemme ja hieno taiteemme pääsee ulkomailla esille, sitä selkeämmin kulttuurista tulee osa Suomen maakuvaa. Tässä on ollaan jo nyt pitkällä, mutta vielä on varaa uusiin pitkiin loikkiin monella ilmansuunnalla.

Ulkoministeriö tarjoaa tähän työhön lähes sadan toimipisteen edustustoverkkonsa. Kulttuuri kuuluu ministeriön keskeisiin toimintoihin. Ministeriö haluaa tehdä tätä työtä entistä tiiviimmässä yhteistyössä kulttuuri- ja tiedeinstituuttien kanssa.

Edellinen hallitus teki tärkeän aloitteen, kun se laati kulttuuriviennille erityisen kehittämissuunnitelman. Käytännön kokemukset osoittavat, että maassamme on kansainväliset mitat täyttävää kulttuuria, joka voi kehittyä myös menestykselliseksi vientituotteeksi. Tilaa kasvulle on yllin kyllin.

Kulttuurin vienti tulee nähdä osana laajempaa kokonaisuutta.

Suomalaisen kulttuurin tunnetuksi tekeminen on olennainen osa ulkoministeriön ja etenkin sen viestintä- ja kulttuuritehtävissä toimivan henkilöstön jokapäiväistä työtä. Sen kautta luodaan edellytyksiä myös kaupallisille läpimurroille. Toisaalta kaikki kaupalliset läpimurrot tekevät suomalaista kulttuuria tunnetuksi ja luovat myönteistä Suomi-kuvaa.

Varsinaisessa viennin ja kansainvälistymisen edistämässä keskeinen rooli on yhtäältä työvoima- ja elinkeinoministeriöllä ja sen yhteydessä toimivalla Finpron ja toisaalta ulkoasiainministeriöllä ja sen edustustoverkostolla. Näiden kahden työnjakoa ja yhteistyötä on tarpeen kehittää.

Finpron tulisi nykyistä kattavammin tarjota kaikkialla maailmassa yleisiä vienninedistämispalveluja ja niiden osana myös ilmaisipalveluja, joihin kuuluu tietysti myös kulttuuriviennin edistäminen. Toisaalta kaikkien Suomen edustustojen tulee toimia viennin ja siis myös kulttuuriviennin edistämiseksi. Edustustoisissa tämä liittyy luontevasti niiden viestintä- ja kulttuuritehtäviin. Ja lisäksi: Finpron ja edustustojen välillä tulee olla tiivis yhteistyö.

Ulkomaankauppaministerinä toimin vientifoorumin varapuheenjohtajana ja sen työvaliokunnan puheenjohtajana. Senkin puitteissa kulttuurivientiä on tuettava.

Tehtäviini kuuluu vienninedistämismatkojen johtaminen. Ne valmistellaan yhteistyössä Finpron kanssa. Myös tätä välinettä voidaan ja tulee käyttää suomalaisen kulttuuriviennin edistämiseen.

Oikeusministeri Tuija Brax

Kulttuurimarkkinat kasvavat muuta taloutta nopeammin ja toimialan merkitys kasvaa niin kotimaassa kuin kansainvälisesti kiihtyvällä tahdilla. Luovien alojen menestykselle on alettu Suomessakin luoda paineita ja syystäkin: maailmalla on paljon merkkejä siitä, että kulttuurin kukoistus tuo myös taloudellista menestystä ja hyvinvointia. Kulttuurivientiohjelmat ja -hankkeet voivat perustua vain huolella pohdittuun kotimaiseen kulttuuripolitiikkaan, jonka myötä kulttuurilla ja taiteella on tilaa hengittää ja resurssointi on riittävää.

Kulttuuriviennin kehittämisen ohella on parhailaan meneillään kansallisen innovaatiostategian laadinta. Yhteyden näiden hankkeiden välillä on toimitava, sillä taide ja kulttuuri tulee nähdä entistä vahvemmin osana yhteiskuntamme innovaatioperustaa. Globalisaatiokehityksessä osaamisen ja henkisten voimavarojen merkitys kasvaa ja kiristyvässä kilpailussa menestyään luovien ja innovatiivisten ihmisten avulla.

Suomessakin paljon luettu ja siteerattu amerikkalainen taloustieteilijä Richard Florida liittää talouden kasvun luovuuteen ja monimuotoisuuteen. Hän puhuu luovasta luokasta ja sen jäsenten vuorovaikutuksesta kaupunkien menestyksen avaimena. Florida korostaa, että nykyisin kilpailu luovista osaajista perustuu yhä enemmän paikan kulttuuriselle rikkaudelle ja avoimuudelle: tähän sisältyvät mm. elävä ravintolaelämä, katukulttuuri, musiikkiklubit, pienet galleriat, uudet teatteri- ja tanssiryhmät, urheilu- ja muut vapaa-ajan harrastusmahdollisuudet jne., joihin kaupunkien pitää panostaa.

Filosofi Pekka Himanen on raportissaan ”Välittävä, kannustava ja luova Suomi” eduskunnan tulevaisuusvaliokunnalle kirjoittanut, että luova talous on nähtävä koko talouden läpi menevänä ajatuksena. Esimerkiksi palveluammatit ovat talouden merkittävä tekijä ja luovuus vuorovaikutuksessa on tärkeä luovuuden muoto, johon Suomessa olisi kiinnitettävä nykyistä enemmän huomiota.

Avoimuus esimerkiksi maahanmuuttajien tuomille erilaisille kulttuurisille tavoille, arvoille ja taiteen tekemisen tavoille lisääntyy ja sen onkin lisääntyttävä, jos aiomme menestyä. Ja on paikallaan muistaa oman kulttuurimme erityispiirteet ja vahvuudet: yksi ainutlaatuinen piirre suomalaisessa kulttuurissa on saamelaisvähemmistömme, jonka kulttuurin vaalimisen arvoinen omaleimaisuus on toistaiseksi jäänyt kunnolla hyödyntämättä vientituotteena.

Kulttuuriviennin ja miksei myös kotimaisen kulttuurikysynnän edistäminen muistuttaa osittain samanlaista murrosta kuin läpikäytiin – ja ehkä yhäkin käydään – työvoima- ja elinkeinopolitiikan laajenta-

misesta perinteisestä tuotannollisesta toiminnasta yhä useammin palvelutoimintaan. Muutos kohtaa aina vastarintaa, mutta lopulta yleinen mielipide kääntyy tukemaan tutkimustietoa ja menestystarinat maailmalta saavat viimeisetkin epäilevät tuomaat myötämieliseksi. On vain ajan kysymys, että kulttuurin rooli palveluna ja viestituotteena nähdään myös laajemmin.

Valtiosihteeri Velipekka Nummikoski

Maailmankaupassa näkyy kasvavassa määrin palvelujen myyminen. Suomenkin elintaso perustuu tulevaisuudessa yhä enemmän osaamisen vientiin.

Vienti on laajentunut koskemaan yhä enemmän myös puhdasta tietoa, taitoa ja osaamista. Tässä on kysymys kasvavassa määrin myös kulttuurista. Valtiovalta on viime vuosina selvittänyt Suomen kulttuuriviennin kehittämistä. Kuluvan vuoden talousarvioon on perustettu uusi momentti, ”Kulttuuriviennin edistäminen”, jolle on osoitettu erillismääräraha.

Haasteena on saada kulttuurista kokonaisuutena arvioiden yhä aidompi vientituote. Suomen menestykset esimerkiksi musiikin alueella viittaavat siihen, että tämä tavoite ei ole epärealistinen. Mikäli tässä onnistutaan, useiden vuosikymmenten panostukset muun muassa nuorten musiikkikasvatukseen voidaan nähdä investointina, josta nyt ryhdytään saamaan tuottoa. Samalla kulttuurin kentässä toimivien ihmisten taloudellinen hyvinvointi paranee.

Kulttuuriviennin valmisteluryhmän puheenjohtaja Johan Storgård, teatterijohtaja

Suomessa kulttuuri elää ja voi hyvin. Suomalaiset ovat mestareita kuluttamaan kulttuuritarjontaa. Perustana tähän on ensisijaisesti maamme yleissivistävä koulu, joka on tasoltaan huippuluokkaa. Se on myös perusta maamme menestykselle muiden palvelujen alueella, teollisuustuotannossa ja viennissä. Innovatiivinen voima piilee suomalaisten yritteliäisyydessä. Suomalainen on kaikilla aloilla periksiantamaton. Tämä näkyy myös maamme taiteen ja kulttuurin tarjonnan moninaisuudessa. Luovat toimialat tuottivat vuonna 2005 3,2 prosenttia maan talouden bruttoarvonlisäyksestä. Vuonna 2005 kulttuurin toimialojen tuotos Suomessa oli Tilastokeskuksen mukaan yli 10 miljardia euroa. Toimialoilla työskenteli vuonna 2005 hieman yli 100 000 henkilöä, mikä oli 4,18 prosenttia kaikista työntekijöistä. Kulttuuriyritysten osuus koko talouden arvonlisäyksestä on lähes yhtä suuri kuin massa- ja paperiteollisuuden yhteenlaskettu arvonlisäys. Näiden teollisuusmuotojen merkittävin ero on toimintaympäristö: toisaalla ovat suuryritykset ja isot tehtaat ja toisaalla PK- ja mikroyritykset. Molemmat ovat kuitenkin sekä kansantaloudellisesti että suomalaisten hyvinvoinnin kannalta tärkeitä.

Taide ja kulttuuri jyllää ja menestyy siellä missä ihmiset viihtyvät. Kotimarkkinoilla ei ole enää paljon tilaa kasvulle, joten seuraava kasvualusta on löydettävissä maailmanmarkkinoilla. Tämä kehitys ei vaadi kansantaloudellisesti suuria lisäresursseja, mutta sen

sijaan rohkeutta suunnata olemassa olevia teollisuustukia kasvavalle luovalle teollisuudelle. Nopeasti kehittyviltä globaalisilta kulttuurimarkkinoilta voi löytää uudenlaisia taloudellisia mahdollisuuksia innovatiiviselle ja kansainvälisesti suuntautuvalle kansalle. Maassamme yli 100 000 henkeä saa jo nyt elantonsa tuottamalla ja tarjoamalla kulttuuripalveluja kotimarkkinoilla. Tämä erittäin arvokas perusresurssi ylläpitää nykyään suurelta osin itse itseään kansallista sivistystä ja palveluja edistävänä tarjontana kotimarkkinoilla. Nyt on kuitenkin edessämme muutos. On koittanut suomalaisen kulttuuriviennin aika.

Kulttuuripalvelujen tuottaminen on kansainvälisesti kiivaimmin kasvavia aloja. Luovien alojen markkinat kasvavat keskimääräistä talouskasvua nopeammin. Euroopan komission teettämän selvityksen mukaan luovien toimialojen yritysten liikevaihto oli 654 miljardia euroa vuonna 2003, mikä on esimerkiksi yli kaksi kertaa suurempi kuin eurooppalaisen autoteollisuuden yritysten liikevaihto. Kulttuuri ja sen vienti ovat siksi tärkeässä asemassa sekä tavoitteena että välineenä, sillä kulttuurin vaikutus on merkittävää ulkomailla myös poliittisten sekä kaupallisten intressien kannalta. Maailmalla tarvitaan nyt suomalaisen kulttuurin tuotteita ja niille on tilaus. Suomalaisten kulttuuripalvelujen ja kulttuuriteollisuuden jo olemassa oleva rakenneresurssi luo nyt tärkeän pohjan tälle kansainvälisesti ainutlaatuiselle, hallituksen asettamalle kulttuurivientihankkeelle.

Maamme kaikki taidealat ovat tärkeitä juuri asetetun kulttuuriviennin ohjaus- ja valmisteluryhmän työssä. Tavoitteenamme on toteuttaa kunnianhimoinen ohjelma. Suuntaviivat on asetettu viime keväänä julkistetussa kuuden ministeriön ja kulttuuriviennin

strategisten kumppaneiden yhdessä laatimassa raportissa ”Onko Kulttuurilla Vientiä? ON!”.

Tässä tärkeässä työssä ovat nyt mukana ne, jotka parhaalla mahdollisella tavalla edustavat tekijöitä kaikilta taidealoilta. Tämä luo vankan perustan ministeriöiden, toimijoiden ja niiden edustamien alojen pyrkimyksille. Ohjaus- ja valmisteluryhmien tärkein tehtävä on nostaa kulttuurivienti tasa-arvoiseksi vientialaksi muiden vientialojen rinnalle. Vain siten voimme vahvistaa kulttuuri- ja luovia aloja, luoda niille lisätyöpaikkoja ja näin vaikuttaa sektorin kansantaloudelliseen kasvuun. Tavoitteemme on yhteinen ja merkittävä koko Suomelle. Uusia keinoja on siis etsittävä ja käytettävä rohkeasti.

Hallitusohjelman mukaisesti nostamme nyt kulttuuriviennin kehittämisen yhdessä sille kuuluvaan arvoon. Maamme kaikki kulttuurialan palveluita tuottavat tahot ja taidealat tukevat toisiaan tässä projektissa kansantaloudellisen edun nimissä. Valmisteluryhmä on ylpeä tehtävästään ja kehittää toimeksiannon mukaisesti edelleen toimintarakenteita, yritysraakenteita, markkinointikeinoja ja verkostoja suomalaisille kulttuurituotteille ja kulttuuriteollisuudelle. Lisäksi käsittelemme ehdotuksia, jotka edesauttavat sellaisen lainsäädännöllisen toimintaympäristön kehitystä, joka auttaa saavuttamaan suuremmat ja vaativammat kansainväliset kulttuuripalvelujen markkinat. Suomen kulttuuriviennin kehittämisohjelma vuosille 2007–2011 luo tähän ainutlaatuisen mahdollisuuden.

Meillä on maassamme kaikki edellytykset toteuttaa nämä tavoitteet. Meillä on ideat, meillä on tieto, taito ja meillä on resurssit. Joten jalat maahan, leuka ylös ja katse horisonttiin: *Näin suomalaista kulttuuria viehdään!*

2 Kulttuuriviennin kehittämisohjelma 2007–2011 ja sen toimeenpano

Suomen kulttuuriviennin kehittämisohjelma perustuu seuraavalle visiolle (Visio 2011):

Kulttuurivienti on kasvanut tunnustetuksi osaksi suomalaista vientitoimintaa. Kulttuuriviennin arvo on vähintään kolminkertaistunut ja luovat toimialat ovat monipuolistaneet maamme elinkeinorakennetta ja vahvistaneet työllisyyttä. Kulttuuri on nykyistä selkeästi vahvempi osa Suomi-kuvaa ja -brändiä. Kulttuurin kentässä toimivien yksilöiden ja ryhmien taloudellinen hyvinvointi on parantunut vientitoiminnan ansiosta.

Kehittämisohjelmassa on kuusi kehittämiskohdetta. Ne ovat:

1. yritystoiminnan kehittäminen;
2. klusterien ja verkostojen vahvistaminen;
3. kansainvälinen markkinointi ja promootio;
4. kulttuuriviennin rakenteet;
5. kansainvälinen kulttuuriyhteistyö ja -vaihto
6. kulttuuriviennin toimintaympäristö.

Kukin kehittämiskohde on jaettu täsmällisempiin tavoitteisiin ja niitä vastaaviin toimenpiteisiin, jotka puolestaan on vastuutettu ohjelman toimeenpanossa mukana oleville ministeriöille ja niiden alaiselle hallinnolle sekä rakennerahastohankkeiden puitteissa hoidettaviksi. Kokonaisuutena toimet pyrkivät vastaamaan yhdessä kulttuurin toimialojen edustajien kanssa identifioituihin haasteisiin ja mahdollisuuksiin.

Opetusministeriö asetti 5.9.2007 kulttuuriviennin ohjaus- ja valmisteluryhmät. Ohjausryhmän puheenjohtajana on kulttuuri- ja urheiluministeri Stefan

Wallin ja jäsenenä elinkeinoministeri Mauri Pekkarinen, ulkoasianministeri Ilkka Kanerva, ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Paavo Väyrynen, oikeusministeri Tuija Brax ja valtiosihteeri Velipekka Nummikoski.

Toimeksiannossa ohjausryhmän tehtäviksi on määritelty seuraavat:

1. Edistää yleisesti kulttuuriviennin kohoamista tasa-arvoiseksi vientialaksi muiden vientialojen rinnalle ja siten vahvistaa kulttuuri- ja luovien alojen työllisyyttä ja sektorin kansantaloudellisen vaikutuksen kasvua.
2. Seurata ja edistää hallitusohjelman kulttuurivientiä koskevan ohjelmakohdan toteutumista ja ohjata Suomen kulttuuriviennin kehittämisohjelma 2007–2011 -ehdotuksen toimeenpanoa
3. Ohjata ja yhteen sovittaa kulttuurivientihankkeen ja luovien alojen yrittäjyishankkeen ja soveltuvin osin Työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelman toimeenpanoa
4. Seurata rakennerahastokauden 2007–2013 ohjelmien toimeenpanoa kulttuuriviennin kehittämisen näkökulmasta
5. Seurata ja ohjata ulkoasiainministeriön hallinnon alan edustustoverkoston ja opetusministeriön tukemien kulttuuri-instituuttien kulttuurivientitoiminnan kehitystä

6. Seurata ja ohjata kulttuuriviennin tukiverkoston toimintaa
7. Edistää kulttuurivientiin tähtäävien yritysten liike-toimintaosaamisen ja kansainvälistymisvalmiuksien tehostamista
8. Seurata ja ohjata kulttuurin satelliittitilipidon kehitystä ja edistää muutoinkin yhteisin toimin kulttuuriviennin tiedontuotantoa
9. Seurata tekijänoikeustulojen verotuksen kehittämiseksi asetettavan työryhmän työtä ja edistää sen ehdotusten toimeenpanoa
10. Ohjausryhmä laatii vuosittain ohjaustoimistaan ja seurantahavainnoistaan raportin, joka esitellään kauppaja- ja teollisuusministeriön ja ulkoasiainministeriön yhteisessä vientifoorumissa.

Valmisteluryhmä keskittyi heti asettamisensa jälkeen edelleen täsmentämään kehittämisohjelman toimenpiteitä ja priorisoimaan niitä. Priorisoidut toimet ja niiden tarvitsema rahoitus tai muut toimenpiteet esiteltiin ohjausryhmän ensimmäisessä kokouksessa 7.3.2008.

Vuoden 2007 aikana opetusministeriö rahoitti kulttuurivientiä, mukaan lukien kulttuuri-instituutien ja taiteen tiedotuskeskusten toiminta-avustukset, yhteensä lähes 10 miljoonalla eurolla. Tästä n. 0,8 miljoonaa osoitettiin talousarvioissa kulttuuriviennin kärkihankkeille, joita koskevien hakemusten yhteissumma oli yli 6,6 miljoonaa euroa. Kärkihankkeina painotettiin toisaalta kulttuuriviennin rakenteiden kehittämistä ja toisaalta kulttuuriviennin kärkiyritysten ja -toimijoiden suuren vientipotentiaalin omaavia hankkeita. Vahvempi resurssiohjaus esim. ohjelmallisten hakujen muodossa ei määrärahatilanteen johdosta ollut mahdollista.

Kauppaja- ja teollisuusministeriö myönsi vuonna 2007 yritystukea luovien alojen yrityksille 18,6 miljoonaa. Ulkoministeriö käytti kulttuuritoimintaan 2 miljoonaa euroa ja 70 henkilötyövuotta.

3 Kehittämishojelman toteutuneet toimenpiteet vuonna 2007

1. kehittämishojelmatoimenpide: Yritystoiminnan kehittäminen

Toteutuneet toimenpiteet yritystoiminnan kehittämiseksi

Luovien alojen yritystoiminnan kasvun ja kansainvälistymisen kehittämishojelman 2007–2013 käynnistämistä valmisteltiin vuoden 2007 aikana yhteistyössä kauppaja teollisuusministeriön kanssa. Se on yksi opetusministeriön koordinoimista kymmenestä Euroopan sosiaalirahaston (ESR) osarahoitteisesta kehittämishojelmasta. Ohjelman tavoitteena on edistää luovien alojen tuotekehitys- ja innovaatio toimintaa, vahvistaa liiketoiminta- ja yrittäjäosaamista, lisätä tuottaja- ja manageritaitoja sekä vahvistaa luovien alojen tietoperustaa ja toimintaympäristön ennakkointia. Kehittämishojelman EU-rahoituksen osuus on 14,6 miljoonaa euroa. Ohjelmalla voidaan tukea kulttuurivientihankkeita. Ohjelman ensimmäinen hakukierros käynnistyi 10.12.2007.

Luovien alojen kehittämiseksi on käynnistetty valtakunnallinen LUOTU-hanke, jonka tavoitteena on rakentaa maailman toimivin pk-yrityssektori, joka hyödyntää luovia aloja ja monialaista osaamista. Yrityspalvelujärjestelmän tulee tarjota asiantuntijapalveluita ja kehittämistyökaluja, jotka reagoivat nopeasti muuttuvaan toimintaympäristöön. Tavoitteena on myös rakentaa tuloksellinen, verkostomainen toimintamalli, jossa kumppanien löytyminen uusien liiketoimintamallien kehittämiseksi ja toteuttamiseksi on helppoa. Luovien alojen osaajat, ammatinharjoittajat,

yrittäjät ja yritykset tekevät kannattavaa liiketoimintaa sekä kansallisessa että kansainvälisessä ympäristössä. Tuloksena on, että luovien alojen osuus Suomen kansantaloudesta on merkittävä.

Luovien alojen yrittäjyys on kasvava yritystoiminnan alue. EU-maissa kulttuurin ja luovien alojen sektorin arvo oli vuonna 2003 yli 650 miljardia euroa, mikä oli enemmän kuin autoteollisuuden, virvoitusjuomateollisuuden tai ICT-sektorin. Vuonna 2004 kulttuurin ja luovien alojen sektorilla työskenteli 5,8 miljoonaa ihmistä, mikä oli 3,1 % koko työllisestä työvoimasta. Ala kasvoi 12,3 % enemmän kuin muu talous. Myös Suomessa alan kasvu on ollut vahvaa. Alan liikevaihto ja jalostusarvo kasvoivat vuosien 2000 ja 2005 välillä 15 %. Samaan aikaan elektroniikkateollisuuden jalostusarvo pieneni 7 % ja metsäteollisuuden 38 %.

Luovat alat synnyttävät tekijänoikeuksia, patenteja tai tuotemerkkejä. Näiden alojen liiketoiminta on aineettoman omaisuuden kaupallista hyödyntämistä. Tulevaisuudessa immateriaalioikeuksien hallinta ja niillä käytävä kauppa tulee muodostamaan merkittävän osan yritysten liiketoiminnasta.

Luovien alojen kehittyminen vaikuttaa kolmella tavalla:

1. Luovan osaamisen perustalle syntyy uutta itsestä liiketoimintaa.
2. Luova osaaminen auttaa muita toimialoja parantamaan tuotteitaan ja palveluitaan.
3. Luovan osaamisen parempi hyödyntäminen lisää koko Suomen kilpailukykyä.

Luovien alojen yrittäjyyden kehittämisen kautta Suomi voi tulevaisuudessa vahvistaa muiden toimialojen ja koko maan kilpailukykyä. Luovat alat parantavat kilpailukykyä erityisesti animaation, muotoilun, mainonnan ja viestintäalan tuottamien palveluiden kautta. Tulevaisuudessa tuotteiden ja palveluiden tuotemerkit ja brändit ovat yhä vahvemmassa asemassa ja niihin liittyvä osaaminen on luovien alojen ydintä. Elämystahakuisuuden kasvun ansiosta kuluttajille suunnattujen vapaa-ajan palveluiden tarve tulee lisääntymään.

Vuoteen 2015 tähtäävän luovien alojen yrittäjyyden kehittämisstrategian tavoitteena on luoda suotuisa, uskaltamiseen kannustava toimintaympäristö luovien alojen yrityksille. Yritykset tarvitsevat sekä alueellisesti että kansallisesti toimintaympäristön, jossa ne pystyvät toimimaan parhaalla mahdollisella tavalla. Tällöin niiden kautta voi syntyä uudenlaisia tuotteita ja palveluita eri toimialoille. Tavoitteena on saada luovien alojen yritysten liiketoimintaa kehitetyksi siten, että entistä useamman yrityksen kasvu ja kansainvälistyminen on mahdollista.

Tämä vaatii kykyä tunnistaa kärkiyritykset sekä panostamista myös pienten yritysten kansainvälistymiseen. Tuotekehityksessä on tavoitteena keskittyä kansainvälisesti kilpailukykyisiin tuotteisiin, jotka ovat asiakaslähtöisiä mutta laadultaan korkeatasoisia.

LUOTU – Luova tulevaisuus on luovien alojen kehittämishanke, jota koordinoivat työ- ja elinkeinoministeriö sekä PKT-säätiö. Se edistää luovien alojen yritysten liiketoimintaosaamista ja tuotekehitystä Suomessa. Hankkeen avulla aikaansaadaan nykyistä kansainvälisempää, kilpailukykyisempää ja pitkäjänteisempää yritystoimintaa luoville aloille.

LUOTU – Luova tulevaisuus tarjoaa tietoa ja työkaluja luovien alojen kehittämiseen. Liiketoiminnan alkuvaiheessa asiantuntevat konsultit auttavat yritystä tunnistamaan ideansa kaupallistettavan ytimen, kehittämään ideansa liiketoimintamalliksi, määrittelemään liiketoiminnan peruslinjat ja etsimään tueksi sopivim-

mat resurssit. Myöhemmissä vaiheissa tukea tarjotaan liiketoiminnan jatkokehittämiseen tarpeiden ja toimintaympäristön mukaan.

LUOTU-hankkeen johtoryhmän puheenjohtajana toimii työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) kansliapäällikkö Erkki Virtanen. Muut jäsenet ovat neuvotteleva virkamies Kimmo Aulake, opetusministeriö (OPM); toimitusjohtaja Juha Saapunki, PKT-säätiö; toiminnanjohtaja Pekka Krook, Diges ry; johtaja Teppeo Turkki, IADE; toimitusjohtaja Kyösti Jääskeläinen, TEKEL ry; neuvotteleva virkamies Jukka Mäkitalo, TEM; toiminnanjohtaja Yrjö Westling, SEKES ry; teknologiajohtaja Janne Viemerö, TEKES ry; johtaja Tero Lausala, Finpro; ylitarkastaja Petra Tarjanne, TEM; rehtori Yrjö Sotamaa, Taideteollinen korkeakoulu; toimitusjohtaja Mikko Kalhama, Design Forum Finland; liiketoimintajohtaja Annamaria Paloheimo, Finnvera; erikoistutkija Janne Antikainen, TEM; osastopäällikkö Esa Lindqvist, Varsinais-Suomen TE-keskus; toimitusjohtaja Jorma Turunen, Finpro; johtava asiantuntija Leena Hopponia, PKT-säätiö, sihteeri. Hankkeen valmistelu toteutetaan TEM:n valtionavulla PKT-säätiössä.

Opetusministeriö on asettanut kulttuurin matkailullista tuotteistamista varten laajapohjaisen työryhmän, jonka tehtävänä on käynnistää kulttuuriviennin kehittämisohjelman ja valtakunnallisen matkailustrategian mukaisia toimia kulttuuriin pohjautuvien matkailutuotteiden aikaansaamiseksi kansainvälisille markkinoille. Kulttuurin matkailullisen tuotteistamisen kehittämisellä pyritään vahvistamaan Suomen profiloitumista kulttuurimatkailumaana, lisäämään suomalaisen kulttuuriin tunnettuutta ja vetovoimaa ja kulttuuriyrittäjyyttä.

Keskeiset asiat, joihin kulttuurin matkailullisen tuotteistamisen edistämiseksi panostetaan ovat tietopohjan tuottaminen, tilastointi- ja seurantajärjestelmän kehittäminen sekä kulttuuri- ja matkailualan

toimijoiden vuoropuhelun edistäminen. Kulttuurita-
pahtumien matkailulliseen kehittämiseen kiinnitetään
huomiota ja siihen millaisten kulttuuristen teemojen
varaan Suomen profiloitumista kulttuurimatkailun
kohdemaana rakennetaan.

Työryhmä koostuu opetusministeriön, työ- ja elin-
keinoministeriön, ulkoasiainministeriön, Matkailun
edistämiskeskuksen, Matkailun ja elämystuotannon
osaamiskeskuksen, Finland Festivalsin ja Museoviras-
ton edustajista. Alkuvuoden 2008 aikana työryhmä
laatii toimintaohjelman vuosille 2008–2012 kulttuu-
rin matkailullisen tuotteistamisen edistämiseksi.

Matkailun edistämiskeskuksen (MEK) koordinoi-
man tuotekehitysohjelman yhtenä teemana ovat kult-
tuuri ja tapahtumat. MEK on yhdessä opetusminis-
teriön kanssa käynnistänyt tuotteistamisen ja mark-
kinoinnin pohjaksi selvityksiä tarvittavan tietopohjan
tuottamiseksi. Keväällä 2008 valmistuu MEK:in ohjaa-
ma selvitys suomalaisen kulttuurin näkymisestä ulko-
maisten matkanjärjestäjien matkaesitteissä ja kartoitus
Suomen kulttuurimatkailutarjonnasta.

Seuraavaan Tilastokeskuksen MEK:in toimeksian-
nosta tekemään Rajahaastattelututkimukseen sisältyy
kulttuurikohteissa käyminen.

Tekesin ohjelmista Vapaa-ajan palvelujen tutki-
mus- ja kehittämisojelma 2006–2009 voi rahoittaa
kulttuurivientiä liiketoimintana. Ohjelman keskeinen
tavoite on innovatiivisten vapaa-ajan palvelukonsep-
tien asiakaslähtöinen kehittäminen. Ohjelma pyrkii
kehittämään vapaa-ajan palvelujen tarjontaa erityises-
ti kolmella alueella:

- Uudet innovatiiviset vapaa-ajan palvelukonseptit
- Palvelujen tuottamisen uudet konseptit
- Vapaa-ajan tilat ja ympäristöt

Vapaa-ajan palveluihin kuuluvat esimerkiksi mat-
kailu, liikunta- ja hyvinvointipalvelut sekä kulttuuri-
palvelut. Ohjelmasta on rahoitettu liikunta- ja mat-

kailupalveluita. Varsinaisia kulttuuriviennin hankkei-
ta ei vapaa-ajan palvelujen ohjelmassa ole vielä ollut.

Pelit ja viihde on suurin yksittäinen toimiala, jon-
ka hankkeita on kulttuuriviennin alueella rahoitettu.
Tekes on merkittävin peliteollisuuden julkinen rahoit-
taja Suomessa. Pelit ja viihde -alueen hankkeita on ra-
hoitettu Tekesin Verso-ohjelmassa. Ohjelmistoyritys-
ten liiketoimintaosaamista ja kansainvälistymistä kiih-
dyttävässä Versossa on mukana jo 21 peliyritystä. Oh-
jelma on vuoden 2007 aikana rahoittanut pelihank-
keita kuudella miljoonalla eurolla. Pelit ja viihde on
yksi Verson rahoituskohteista myös jatkossa.

Työ- ja elinkeinokeskukset ovat edistäneet kulttuu-
rivientiä omalla osaamisalueella. Suomen 15 TE-kes-
kusta ohjaavat yrityksiä suunnitelmalliseen kansain-
välistymiseen. Asiantuntijat opastavat yrityksiä vien-
nin aloittamisessa ja kehittämisessä sekä auttavat hen-
kilöstön kansainvälistymisvalmiuksien ja -osaamisen
parantamisessa. TE-keskukset auttavat yrityksiä luo-
maan valmiuksia kansainvälisen kilpailukyvyyn saavut-
tamisessa sekä nopeuttamaan ja edistämään yritysten
kansainvälistymistä ja vähentämään siihen liittyviä ris-
kejä neuvonnalla, koulutuksella ja rahoituksella.

Esimerkiksi Varsinais-Suomen TE-keskus on pitä-
nyt vuoden 2007 marraskuussa seminaarin viennin
käynnistämisoperaatioista erityisesti kuvataiteen kan-
sainvälistymisoperaatioista ja niihin valmistautumi-
sesta. Osallistujia oli n. 60 kuvataiteen edustajaa. Se
on myös valmentanut erästä rokkibändien manageri-
yritystä kansainväliseen liiketoimintaan mm. liiketoi-
mintasuunnitelman laatimisessa ja tukemalla kansain-
välisen toiminnan käynnistämistä.

Hämeen TE-keskus on edistänyt kulttuurivientiä
tukemalla uuden yrityksen perustamista ja uuden lii-
keidean kehittämistä ja kansainvälistämistä globaaleil-
le markkinoille internetin välityksellä. Kysymyksessä
on konserttien välittäminen livenä tai taltioituna jäl-
keenpäin katsottavaksi ja kuunneltavaksi missä tahansa
maailman kolkassa omalla tietokoneella tai muul-

la mobiililaitteella. Kysymyksessä on Lahden kaupunginorkesterin ja tällä hetkellä kolmen muun eurooppalaisen sopimusorkesterin konserttien välittäminen internetiin. Toiminta käynnistettiin vuoden 2007 syyskuussa.

Kulttuurivientikoulutus

Cupore – kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö toteutti vuonna 2007 kulttuurivientikoulutuksesta Suomessa opetusministeriön kulttuurivienti-yksikön toimeksiannosta. Selvityksen mukaan kulttuuri-viennin koulutus ei ole koherenttia.

Suomessa on tarjolla varsin paljon koulutusta ja yksittäisiä kurseja kulttuurin ja taiteen alojen liiketoimintataitojen ja yrittäjyyden saralla. Koulutustarjonnassa korostuvat perusliiketoiminta- ja projektivalmiudet. Kansainvälisen liiketoiminnan tai kansainvälisen yhteistyön suunnittelun ja toteutuksen osaamiseen tähtäävää koulutusta ei ole tarjolla millään koulutustasolla. Liiketoimintaosaamisen koulutus jääkin kulttuuriviennin näkökulmasta vaikuttavuudeltaan heikoksi.

Kulttuurivientiin liittyvien koulutussisältöjen tarjonta painottuu oppilaitoksissa erikoistumisopintoihin ja ammatillisen täydennyskoulutuksen kurseihin. Toimialoista eniten kulttuuriviennin koulutusta järjestetään musiikin alalla. Koulutus toteutetaan usein hankemuotoisena, jolloin haasteena on toiminnan jatkuvuus ja vaikuttavuus. Johtajuuteen liittyvää koulutusta on vähän. Myös palveluliiketoimintaan liittyvät näkökulmat puuttuvat koulutuksesta.

Selvitykseen liittyen järjestettiin koulutusorganisaatioille 28.11.2007 tapaaminen Helsingissä. Siihen osallistui 60 koulutusalan edustajaa. Tilaisuudessa työstettiin toimenpide-ehdotuksia kulttuurivienti-osaamisen kehittämiseksi.

Fintran Kulttuuriviennin ammatillainen -valmen-

nusohjelmassa on kahdeksan seminaaria yhteensä 11 koulutuspäivää noin 9 kuukauden aikana. Se on tarkoitettu henkilöille, jotka toimivat eri tehtävissä kulttuuriviennin parissa tai joka ovat kiinnostuneita suomalaisen kulttuurin viennin kehittämisestä. Ohjelma sopii sekä kulttuurialan luoville ammattilaisille että managereina tai muina arvoketjun jäseninä tai tuki-tehtävissä toimiville tai tällaisiksi aikoville.

Kulttuurin menestyksellinen vieminen kansainvälisille markkinoille lähtee markkina- ja asiakastunte-muksesta ja selkeästä oman osaamisen pohjalle raken-netusta kokonaisuudesta. Näitä asioita käsitellään oh-jelman ensimmäisellä jaksolla. Seuraavilla jaksoilla pe-rehdytään kulttuurituotteen liiketoiminnan suunnit-teluun, viestintään ja markkinointiin sekä kehitetään vientitoiminnassa tarvittavia henkilökohtaisia tieto-ja, taitoja ja valmiuksia. Kouluttajina toimii kulttuu-rin ja markkinoinnin eri tehtävissä toimivia sekä suo-malaisia että kansainvälisiä asiantuntijoita. Tavoittee-na on, että jokainen soveltaa koulutuksen oppejaan ja kehittää koulutuksen aikana omaa työkenttäänsä sekä kehittää alansa yhteistyöverkostoja.

Ensimmäinen Kulttuuriviennin ammatillainen -valmennusohjelma käynnistyi marraskuussa 2006 lopulla ja se päättyi syyskuussa 2007. Kiinnostus oh-jelmaa kohtaan oli niin suurta, että kaikki halukkaat eivät mahtuneet mukaan. Seuraava vastaava ohjelma käynnistettiin huhtikuussa 2007 ja se kestää helmi-kuuhun 2008. Kolmas valmennus alkoi marraskuus-sa 2007 ja se kestää syyskuuhun 2008. Ensimmäisessä ohjelmassa oli 18, toisessa on 16 ja kolmannessa 18 osallistujaa, jotka edustavat eri kulttuurialoja. Osallistujina on ollut sekä kulttuurialan yrittäjiä että kult-tuurialan erilaisissa tukitehtävissä esim. erilaisissa jär-jestöissä tai kuntien kulttuuria tukevilla organisaatioissa työskenteleviä ammatillaisia. Palaute ohjelmis-ta on ollut hyvää ja ohjelmia on kehitetty jatkuvasti sekä osallistujilta että kouluttajilta ja muilta asiantun-tijoilta saadun palautteen perusteella.

Kansainvälisen kaupan koulutuskeskus Fintra on valmentanut suomalaisia yrityksiä jo lähes 50 vuoden ajan menestymään maailmalla. Fintra on suomalaisen elinkeinoelämän omistama organisaatio. Sen hallituksessa ovat edustettuina maamme valtiovalta sekä elinkeinoelämä. Työ- ja elinkeinoministeriö tukee Fintran vienninedistämistoimintaa vuosittaisella määrärahalla, joka voidaan kohdistaa tiettyihin erityisesti pk-yrityksille ja erityisryhmille kohdistettuihin valmennuksiin. Fintran kulttuuriviennin valmennukset on toteutettu tällä tuella.

Sibelius-Akatemian täydennyskoulutuksen ”Music Management for Export” -projektin tavoitteena on tukea musiikkialan mikro- ja pk-yrityksien hallittua kasvua ja kansainvälistymistä parantamalla yrityksiensä USA:n ja Venäjän vientiosaamista. Projektin kohderyhmänä ovat jo kotimaassa asemansa vakiinnuttaneet ohjelma- ja manageritoimistot, agentuurit, pr- ja tuotantoyritykset sekä tallennetuottajat.

2006–2008 toteutettavan projektin puitteissa on järjestetty vientiseminaarit New Yorkissa, Pietarissa ja Moskovassa sekä tuotettu verkko-opetusmateriaalia USA:n musiikkimarkkinoista. Kaikki vientiseminaarit on järjestetty yhteistyössä Suomalaisen musiikin tiedotuskeskuksen ja Music Export Finlandin vientitapahtumien kanssa. Projektin luomalla yhteistyömallilla on pyritty varmistamaan se, että yrityksille tarjotaan mahdollisimman kokonaisvaltaista tukea vientitoimintansa kehittämiseen. Sibelius-Akatemian täydennyskoulutus on Music Management for Export -projektin myötä vahvistanut vientikoulutuksen vaikuttavuutta mm. siten että projektin myötä syntyneet toimintamallit ovat toimijoiden käytössä myös projektin jälkeen.

Projektia ovat rahoittaneet Euroopan sosiaalirahasto, kauppa- ja teollisuusministeriö sekä opetusministeriö.

2. kehittämisohjelmatoimenpide: Klustereiden ja verkostojen vahvistaminen

Taiteen tiedotuskeskusten vientistrategioiden toteutuminen vuonna 2007

Design Forum Finlandin kansainvälisen hanketoiminnan tarkoituksena on luoda muotoilu yrityksille laaja-alaisia yhteistyöalustoja, joissa muotoilun, elinkeinoelämän ja teollisuuden yhteistyö todennetaan ja kohdistetaan kansainvälistymiseen. Muotoilualan toimijoita ja toimintoja pyritään koordinoimaan ja tuomaan yhteen, päämääränä vientiponnisteluiden ja kansainvälisen toiminnan vaikuttavuuden lisääminen. Vuoden 2007 keskeisenä kansainvälisenä hankkeena Design Forum Finland osallistui arkkitehtuuritoimisto Valvomon suomalaista muotoilua esittelevän näyttelyn toteuttamiseen New Yorkissa, Yhdysvalloissa sekä aloitti Suomalaisen muotoilun Ranskaan vuonna 2008 suuntautuvan maahankkeen valmistelut. Kansainvälisten hankkeiden lisäksi muotoilualan vientistrategiaa toteutettiin myös Finnish Design Yearbook -julkaisutoiminnan kautta.

New Yorkissa järjestettiin toukokuussa New York Design Week, joka koostuu vuosittaisesta ICFF -huonekalumessusta ja sen rinnalle rakentuvista muotoilun ja arkkitehtuurin ns. off -tapahtumista. Messujen yhteydessä off -tapahtumana järjestetyn New Finnish Design -näyttelyn näki kolmen päivän aikana arviolta noin 8000 muotoilualan ammattilaista ja muotoilusta kiinnostunutta. Näyttely tuotettiin yhteistyössä Design Forum Finlandin, Suomen New Yorkin kulttuuri-instituutin ja Meatpacking Districtin Initiativen kanssa. Pilottihankkeella saavutetut positiiviset tulokset ja vastaanotto tukivat ja vahvistivat käsitystä siitä, että New York/Pohjois-Amerikka on suomalaiselle muotoilulle ajankohtainen ja oikea markkina-alue ja tältä pohjalta käynnistettiin myös vuoden 2008 tapahtumakokonaisuuden suunnittelu.

Design Forum Finlandin näyttely Cool Dozent+ Ranskassa, Rouenissa.

Ranska -maahankkeessa tullaan toteuttamaan mm. suomalaista tekstiili- ja tuolimuotoilua esittelevä näyttely sekä suomalaisen nykymuotoilun näyttely. Suunnitteilla on myös suomalaisia suunnittelijoita esittelevä muotinäytös sekä elinkeinoelämän valtuuskunnan EVA:n ja Design Forum Finlandin muotoiluseminaari syksyllä 2008. Osa suunnitteilla olevista tapahtumista tulee ajoittumaan Suomen kulttuurikaudelle (100% Finlande en France – Printemps 2008 / Täysillä Suomesta – Ranskassa) keväällä 2008. Vuoden 2007 aikana tehtiin valmisteluja Ranskan maahanketta varten, mm. suunniteltiin tapahtumakokonaisuutta, luotiin yhteistyöverkosto sekä kontaktoitiin tapahtumiin mukaan tulevia suunnittelijoita ja yrityksiä.

Hanketoiminnan lisäksi vuonna 2007 jatkettiin ensisijaisesti kansainvälisille markkinoille suunnatun, vuonna 2006 julkaistun englanninkielisen Finnish Design Yearbook 2006 -kirjan myyntiä. Muotoilun ja muotoiluviennin pr-välineeksi tarkoitettun julkaisun päätavoitteena on herättää kansainvälisten markkinoiden ja median mielenkiinto suomalaista muotoiluosaamista kohtaan, edistää suomalaisen muotoiluosaamisen kysyntää ja vientiä sekä tuoda esille muotoilun merkitys liiketoiminnan strategisena kilpailutekijänä ja osana innovaatiojärjestelmää. Vuosien 2006–2007 aikana julkaisu on saavuttanut laajan kansainvälisen lukijakunnan; kirja on myynyt tähän mennessä lähes 30 maahan. Lehdistönäkyvyyden lisäksi Finnish Design Yearbook 2006 -julkaisu on aikaansaanut runsaasti erilaisia yhteydenottoja erityisesti kansainvälisiltä markkinoilta, mm. kuva- ja materiaalipyynnöjä esitelmiä varten alan asiantuntijoilta kansainvälisiin muotoilualan tapahtumiin ja seminaareihin sekä näyttelypyynnöjä suomalaiselle muotoilul-

le Design Forum Julkaisun saaman selkeän kysynnän ja positiivisen vastaanoton myötä Design Forum Finland on tehnyt päätöksen jatkaa ja kehittää Finnish Design Yearbook -julkaisua ja siihen liittyvää konseptiä. Finnish Design Yearbook 2008–2009 -julkaisu on ilmestynyt huhtikuussa 2008.

Näyttelyvaihtokeskus FRAME tuki ensimmäisenä toimintavuonna 1993 16 hanketta 7 maassa. Tänä päivänä eri toimintamuodoin tuettavat ja toteutettavat hankkeet ovat moninkertaistuneet: vuonna 2007 tuki kohdistui 168 kohteeseen. Kuvataide on ollut luonteensa takia otollinen kansainvälistymisen alue.

Toiminnan perustana on kansainvälinen taidealan toimijoiden yhteistyöverkosto. Sen puitteissa vuonna 2007 toteutettiin tai valmisteltiin 27 näyttelyä, filmsesityssarjaa tai julkaisuhanketta, koordinoitiin 13 biennaaliosallistumista sekä järjestettiin tai valmisteltiin 12 residenssiohjelmaa (yhteensä 13 taiteilijalle ja 3 kuraattorille) ulkomaille. Kolme kertaa vuodessa haettavana olevien projektiapurahojen kautta FRAME tuki 116 ulkomaille suuntautunutta hanketta, pääosin näyttelyitä.

Monialainen tiedotustyö ulottui esittelyaineistojen tuottamisesta ja lähettämisestä julkaisutoimintaan ja vierailuohjelmien suunnitteluun. Englanninkielinen Framework: The Finnish Art Review -taidelehti on keskeinen, kansainvälistä arvostusta nauttiva tiedonvälityskanava. Yksi haasteellisimpia tiedonlevityksen muotoja on asiantuntijavierasohjelma, jonka puitteissa viime vuonna 32 taidealan ammattilaista tutustui suomalaiseen taiteeseen. Useimmista vierailuista seurasi konkreettisia näyttely- tai julkaisuhankkeita. Mitä useammassa merkittävässä yhteydessä suomalaisia taiteilijoita on mukana, sitä parempia ovat taiteilijoiden mahdollisuudet saada jatkossa työtilaisuuksia ja tuloja.

Taidegalleriayhteistyön puitteissa tuettiin seitsemää näyttelyä Madridissa, Milanossa ja Bukarestissa. Eriytyisesti on korostunut kansainvälisten tuotantoresi-

densiohjelmien merkitys. FRAMEn kautta on vuodesta 2003 lähtien lähtenyt taiteilijoita 1–12 kuukauden residenssijaksoihin mm. New Yorkiin, Los Angelesiin, Rio de Janeiroon, Sao Pauloon, Sydneyyn, Weimariin, Berliiniin, Zagrebiin, Istanbuliin, Varsovaan, Tokioon, Aomoriin (Japani), Amsterdamiin, Lontooseen, Liverpooliin, Bristoliin, Gatesheadiin (Iso-Britannia), Kataloniaan, Strasbourgiin ja Pariisiin. Avaimena yhteistyön laajentamiselle kansainvälisten residenssi- ja väliportaana toimijoiden kanssa on vastavuoroisuus: tätä varten viimeistellään konseptia Suomenlinnaan perustettavaksi suunnitellulle tuotantoresidenssikeskukselle ja kuraattoriyöpajalle.

Kirjallisuuden tiedotuskeskus FILI toteutti kuusi kääntäjäseminaaria: suomalais-islantilaisen seminaarin Reykjavikissa, nuorille saksantajille tarkoitetun seminaarin Rendsburgissa, lasten- ja nuortenkirjallisuuden kääntäjille, suomenruotsalaisen kirjallisuuden kääntäjille ja entisille FILI -harjoittelijoille tarkoitetun jatko-seminaarin Helsingissä sekä nuorten kääntäjien seminaarin Moskovassa.

Aktiivinen osallistuminen kulttuurivientistrategian luomiseen ja toteuttamiseen kärkihankkeena Suomi Frankfurtin kirjamessujen teemamaana 2011, oli tärkeä osa FILIn toimintaa vuonna 2007. Kirjallisuusviennin tukeminen infrastruktuuria kehittämällä oli

FILI osallistui heinäkuussa 2007 ensimmäistä kertaa Tokion kirjamessuille.

Suomen rakennustaiteen museon näyttely *New, Old, Green. Provisions for the Builders of the Future*, Inverness, Skotlanti 17.5.–3.6. 2007, yhteistyössä Uudenmaan taidetoimikunnan ja skotlantilaisen The Lighthousein kanssa, osana EU:n tukemaa GAU:DI-projektia.

keskeisessä asemassa: kotisivujen uudistustyö, sähköiseen asiointiin siirtyminen apurahahallinnossa ja käänntietokannan kehittäminen olivat keskiössä.

Vuonna 2007 (tilanne 31.1.08) ilmestyi ulkomailla 151 suomalaisen kirjallisuuden käänntä 16 kielellä. FILI osallistui noin 250 kansainvälisen kirjallisuustilaisuuden järjestämiseen eri puolilla maailmaa.

Vuoden keskeisiä toimintoja ja saavutuksia olivat:

- Lontoon, Bolognan, Tokion ja Moskovan kirjamesut
- Muumilaaksosta Austraasiaan – tähtiä suomalaisessa lasten- ja nuortenkirjallisuudessa jatkui suurella menestyksellä vuonna 2007. Ulkomaisten kustantajien kiinnostus tätä kirjallisuutta kohtaan kasvoi huomattavasti ja uusia käänntä ilmestyi moninkertainen määrä aikaisempaan verrattuna
- Virtual Society of Literature -hankkeen toinen vaihe saatiin päätökseen. Kansainvälinen kirjallisuusorganisaatioiden virtuaalinen yhdistys päivitettiin ja integroitiin osaksi FILIn uusia kotisivuja. Yhteistyö tässä hankkeessa aloitettiin LAF – Literature Across Frontiers -verkoston kanssa.
- Kotimaassa kerrottiin kirjallisuusviennistä Kansalliskirjaston kanssa toteutetun kirjankuvitusnäyttelyn avulla otsikolla Toisin sanoen – kanteen FILI 30 vuotta.

Loppuvuodesta FILIn hallinnoitavaksi osoitettiin Pohjoismaiden ministerineuvoston käänntuet suomesta ja suomenruotsista muille kielille.

Kulttuuriviennin yksi kärkihankkeista, Frankfurtin teemamaa 2011 -hanke jäi toteutumatta. Suomi halutaan teemamaaksi nykyisen kulttuurivientistrategiakauden ulkopuolella, vuonna 2013 tai 2014.

FILIn johtaja Iris Schwanck johtaa suurta Suomalainen kulttuurikausi Ranskassa 2008 -hanketta.

Suomen museoliitto julkaisi Museoalan kulttuurivientistrategiansa vuonna 2007. Strategia lanseerattiin Valtakunnallisilla museopäivillä toukokuussa ja lähetettiin kaikille ammatillisesti hoidetuille museoille. Lisäksi museoita on informoitu kulttuurivientihankkeen tavoitteista Museo-lehdessä, Julius -jäsentiedotteessa ja verkkosivuilla. Syyskuun alusta vuorottelupaalta palannut liiton museoasiainsihteerri ryhtyi vetämään kulttuurivientiyksikköä opetusministeriöltä saadun tuen turvin.

Museoliitto on 2007 aikana toteuttanut seuraavat strategian sisältämät toimenpiteet:

- kehittänyt koulutustoiminnallaan näyttelytoiminnan osaamista ja laatua järjestämällä lokakuussa Näyttely Cafén, jossa oli esillä näyttelyprosessien ja arvioinnin kehittäminen sekä kulttuuriviennin tavoitteet
- edistänyt toimintaverkostojen luomista ja vahvistamista osallistumalla mm. kansainvälisen museoliittojen verkoston NEMOn, Network of European Museum Organisations, hallitustyöhön ja vuosikokoukseen Riassa sekä NEMOn työryhmään, joka valmistelee nuorten museoammattilaisten vaihto-ohjelmaa EU:n Kulttuuri -ohjelman hankehakemuksiksi
- osallistunut kansainvälisen museoneuvoston ICOMin, International Council of Museums, yleiskokoukseen ja komiteatyöhön Wienissä. Sen Training -komiteassa on pidetty esitelmä Museoliiton verkkokoulutuksesta. Yleiskokoukseen osallistui kaikkiaan runsaat 40 suomalaista museoammattilaista

- ollut yhteistyökumppanina vuosina 2005–2007 EU:n Grundtvig -hankkeessa Training Course for the Promoting of Visual Literacy
- edistänyt ammattilaisten tunnetuksi tekemistä kansainvälisesti
- toimimalla pääluennoitsijoina Ruotsin suurlähetystön ruotsalaisille museoalan avainhenkilöille järjestämässä kulttuurivienttiä ja kokoelmien liikkuvuutta käsitelleessä seminaarissa sekä luennoimalla Bremenissä luottamuksen ja verkostoitumisen merkityksestä Mobility of Collections -hankkeessa Saksan museoliiton järjestämässä EU:n puheenjohtajakauden seminaarissa
- vahvistanut kansainvälistymisen toimintaedellytyksiä ja rakenteita osallistumalla NEMO:n työryhmässä yhtenäisen eurooppalaisen näyttelyiden lainasopimuksen, Standard Loan Agreement for Temporary Exhibitions laadintaan.

Teatterin tiedotuskeskuksen toiminnan ytimeen kuuluvat suomalaisen teatterin ja näytelmäkirjallisuuden kansainvälisen näkyvyyden ja kysynnän lisääminen ja teatteritaiteilijoiden kansainvälisen liikkuvuuden edistäminen. Teatterin vientistrategia ohjaa lähi vuosien toimintaa. Teatterikentän sitouttamiseksi sen toteuttamiseen Teatterin tiedotuskeskus järjesti toimintavuonna 2007 useita vientiseminaareja ja pyrki vahvistamaan vientitoiminnan verkostojen syntymistä. Tiedotuskeskuksen omia toimintaedellytyksiä parannettiin kiinnittämällä osa-aikainen vientisihteeri, jonka työsuhte muutetaan kokopäiväiseksi vuonna 2008.

Teatterin tiedotuskeskus on jatkanut panostustaan erityisesti suomalaisen näytelmän kansainväliseen levitykseen, markkinointiin ja tuotantojen lisääntymiseen. Teatterin tiedotuskeskuksen ja Suomen kirjallisuuden tiedotuskeskuksen FILIn yhteistyöllä on koulutettu draaman kääntäjiä ja käännettään vuosittain jo kolmattakymmentä uutta näytelmää. Käännösten

lisääntyessä on myös kiinnostus suomalaista näytelmää kohtaan kasvanut voimakkaasti viime vuosina. Vuonna 2007 toteutettiin ulkomaisissa teattereissa 35 suomalaisen näytelmän ensi-iltaa ja lisäksi 12 lukuteatterituotantoa, kasvua ensi-illoissa 59 % ja luku-draamoissa 100 %.

Tiedotuskeskus on rakentanut yhteistyöprojekteja teatteri- ja näytelmäviennin edistämiseksi ulkomaisien teattereiden ja muiden organisaatioiden kanssa. Keskeisinä yhteistyökumppaneina ovat olleet myös eräät ulkomailla toimivat Suomen kulttuuri-instituutit ja lähetystöt. Tärkeimmiksi markkina-alueiksi ovat nousseet Saksa, Venäjä, Viro, Unkari lähiympäristöineen, Espanja ja Tanska. Lisäksi Suomi Ranskassa hankkeen myötä on panostettu Ranska-yhteistyöhön ja Luxemburgin kanssa tehtävään yhteistyöhön. Näytelmävientiiä USAn länsirannikolle ja yhteispohjoismaisena hankkeena Kanadaan on jatkettu hyvin tuloksin. Virolais-suomalaisia suhteita on kehitetty.

Keskeisiä projekteja vuonna 2007 olivat:

- viiden näytelmäantologian julkaisemisesta sopiminen espanjalaisen kustantajan ADEn kanssa ja käännöstyön aloittaminen ja monivuotisen Espanja–Portugal -projektin käynnistyminen
- venäjänkielisen näytelmäantologian julkaisemisesta sopiminen moskovalaisen Tri Quadrata -kustantajan kanssa yhteistyössä ja käännöstyön aloittaminen
- suomalaisen näytelmän markkinointi- ja tuotantoyhteistyöstä sopiminen pietarilaisen Bely-teatterin ja moskovalaisen Open Stage -teatterin kanssa
- suomalaisen teatteriin painottuvan näytäntökauden 2008–09 suunnittelun ja toteuttamisen käynnistäminen yhteistyössä saksalaisen Rostock Volkstheaterin kanssa
- USA-projektin Find a Fine Finnish Play hedelmiä oli neljän suomalaisen näytelmän tuotannot Santa Barbarassa Kaliforniassa

Tanssitaiteilija Eeva Muilu esiintyi ja opetti Japanissa joulukuussa 2007 (kuva Johanna Tirronen).

- näytelmävientiprojektit Finnagoran ja Tanskan Suomi-instituutin kanssa tuottivat esityksiä, workshoppeja ja pitkäjänteisen yhteistyön avautumisen
- Luxemburgin Centaure -teatteri tuotti kaksi suomalaista näytelmää esityksiksi ja jatkaa tätä toimintaa 2008
- yhteistyön monipuolistuminen Ruotsin Riksteaternin kanssa
- SPIN-musikaalin vienti jatkui vahvana ja tuloksellisena; musikaalikonseptin viennin kehittämisen sai uutta potkua opetusministeriön julistettua haettavaksi uuden määrärahan kotimaisten vientikelpoisten musiikkiteatteriteosten kehittämiseen; kolme tuotantoa sai kehittämistuen.

Myös ensimmäiset merkit kansainvälisten yhteistuotantojen kehittymisestä teatterikentälle olivat nähtävissä toimintavuonna 2007.

Tanssin Tiedotuskeskuksen kansainvälinen toiminta ja vientityön resurssien kasvu on tärkeä osa toimialan tukirakenteiden parantamista, mikä on määritelty yhdeksi keskeiseksi tavoitteeksi tanssitaiteen vientistrategiassa. Kansainvälinen toiminta ja vientiprojektit ovatkin vakiintumassa osaksi Tiedotuskeskuksen toimintaa. Yhteistyöprojektien, promootion, messuosallistumisten yms. avulla Tiedotuskeskus edistää koko tanssin kentän vientiä ja kansainvälistymistä.

Yhteistyössä Suomen Japanin instituutin kanssa luodut suhteet japanilaisiin tanssitoimijoihin ja käynnistyneet yhteistyöprojektit ovat luoneet erinomaisen pohjan laajemman Aasia-ohjelman suunnittelulle ja toteuttamiselle. Ohjelman mukaisesti luodaan suhteita Aasian, erityisesti Itä-Aasian, tanssin alan toimijoihin ja tutustutaan markkinoihin, mikä rakentaa pohjaa tulevalle viennille.

Aasia-ohjelmaa toteutettiin mm. osallistumalla Tokyo Performing Arts Market tapahtumaan sekä vastaamaan tapahtumaan Soulissa, Etelä-Koreassa. Jälkimmäisen yhteydessä osallistuttiin myös Shanghain Per-

Apocalyptica Musexin ja Fimicin yhdessä järjestämässä Japanin vientitapahtumassa Finland Fest 2007.

forming Arts Market tapahtumaan sekä tutustuttiin Hong Kongin tanssin alan toimijoihin Hong Kong Arts Festivalin kutsumana. Yhteensä Suomesta tapahtumiin osallistui 11 tanssin alan toimijaa.

Suurimpia ongelmia tanssin viennin ja kansainvälisen yhteistyön kehittämisessä ovat kansainväliseen yhteistyöhön tarkoitettujen määrärahojen pienuus sekä matka-apurahajärjestelmän soveltumattomuus tämän päivän tarpeisiin. Kansainvälinen kulttuuriyhteistyö on tärkeää sekä taiteen ja kulttuurin kehityksen että viennin edistämisen kannalta.

Kiertuetukijärjestelmän puuttuminen asettaa suomalaisen tanssitaiteen kansainvälisesti epäedulliseen kilpailuasemaan. Puuttuvaa kiertuetukijärjestelmää on kompensoitu muun muassa kansainväliseen yhteistyöhön saaduilla määrärahoilla, mutta vuonna 2007 Tiedotuskeskusta lukuun ottamatta yksikään tanssin alan toimija ei tukea saanut. Tämä vaikuttaa suoraan kansainvälisen vierailutoiminnan mahdollisuuksiin erityisesti vapaan kentän toimijoiden keskuudessa. Sinänsä tärkeä Tiedotuskeskuksen työn tukeminen ei riitä koko tanssin kentän kansainvälisen toiminnan edistämiseksi eikä asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Viennin kannalta keskeisen välittäjäportaan ammattitaidon ja kansainvälisen verkostoitumisen edistämiseksi on kehitetty yhteistyötä alan koulutusintituutioiden kanssa sekä luotu työssäoppimishanke. Alan yritystoimintaa ja yritystoimintavalmiuksia on pyritty kehittämään em. hankkeella sekä pienimuotoisella koulutus- ja klinikkatoiminnalla.

Musiikin kulttuurivientistrategiaa toteuttavat musiikin tiedotuskeskus Fimic ja Music Export Finland yhdessä alan yritysten ja toimijoiden kanssa. Vuonna 2007 Fimicin selkeitä, kohdistettuja kärkihankkeita olivat:

1. Venäjä: alan merkittävimpien toimijoiden kartoittaminen sekä vakavan että kevyen musiikin puolella, kohdistettu promotio, henkilökohtaiset kontaktit, yhteistyöhankkeet. Kevyellä puolella suomalaisen musiikin vientipäivän järjestäminen Moskovassa ja Pietarissa: verkostoitumistilaisuus, suomalaisen musiikin showcaset venäläisille alan ammattilaisille, seminaarikokonaisuudet Venäjän markkinoista
2. Nykykansanmusiikki: Hanke koostui kolmesta itsenäisestä osa-alueesta: Suomessa järjestetty vientitapahtuma alan kansainvälisille vaikuttajille Arctic Paradise LIVE, markkinointikampanja kansainvälisessä mediassa (Songlines-lehti) sekä suomalaisten toimijoiden yhteismarkkinointikampanja alan merkittävimmissä vientitapahtumassa Womexissa. Projektia koordinoi Suomalaisen musiikin tiedotuskeskus (Fimic), mutta se toteutettiin kiinteässä yhteistyössä suomalaisten nykykansanmusiikkisäveltäjien ja -artistien, levy-yhtiöiden, kustantajien sekä muiden alan toimijoiden kanssa.

Fimicin muu toiminta:

- alan toimijoiden ammattimaisuuden vahvistaminen: osallistuminen Folk Music Management -koulutusohjelman suunnitteluun ja toteutukseen yhdessä Sibelius Akatemian täydennyskoulutuskeskuksen kanssa
- räätälöidyt tapahtumat musiikkiviennin vahvistamiseksi mm. Finnish Music Days in Tokyo (yhteistyöhanke Musexin kanssa), Finnish Music Days in Moscow, Fokus Finland Kölnissä
- kohderyhmäkohtainen, kohdennettu promootio, räätälöidyt palvelut, ohjelmistokonsultointi, sävellystilauksiin tähtäävä informointi (institutiot, festivaalit)
- yhteistyö kotimaisten alan toimijoiden kanssa viennin edistämiseksi, erityisesti sillanrakentajana, linkittäjänä ja asiantuntijana
- tiivis, päivittäinen yhteistyö Musexin kanssa.

Omalta osaltaan sekä Fimic että Musex tukevat alan toimijoiden vientiponnisteluja tarjoamalla foorumin kansainväliselle kontaktoinnille, mm. kansainvälisissä messutapahtumissa MIDEM, Frankfurtin musiikkimessut, South By South West (USA), PopKomm, Womex, Shanghaiin Musiikkimessut, IAJE (USA).

Music Export Finlandin tarkoituksena on edistää suomalaisen kevyen musiikin tunnettuutta ja käyttöä ulkomailla tehostamalla ja edistämällä suomalaisen musiikkitoimialan ammattilaisten kykyä tehdä vientityötä. Suomalaisen musiikkiviennin kasvun kannalta ensiarvoisen tärkeää ovat pitkäjänteiset markkinointipanokset, näkyvä läsnäolo tärkeimmillä markkina-alueilla sekä vienninedistämistoimenpiteiden kohdentaminen erityisesti musiikkialan ammattilaisiin. Systemaattisen vientityön ansiosta markkinointipanosten vaikutukset kertautuvat vuosi vuodelta.

Pelialan ja pelintekijöiden kannalta oli vuosi 2007 ennätyskellisen hyvä. Toimiala jatkoi kasvuaan sekä liikevaihdollisesti että työntekijämäärällä mitattuna.

Vientiponnistusten suhteen vuosi oli aktiivinen. Neogamesin kautta tehtiin 2007 neljä vientimatkaa, jotka suuntautuivat päämarkkina-alueiden tärkeimpiin messutapahtumiin. Vientitapahtumiin osallistui kaikkiaan 15 eri yritystä. Ilahduttavana muutoksena aiemmista vuosista oli se, että suhteellisen pienet yritykset aktivoituivat vientitoiminnassaan. Myös yritysten omaehtoinen vientitoiminta oli vilkasta.

Vientitapahtumat järjestettiin yhteistyössä Nordic Gamen kanssa. Tämä yhteistyö mahdollisti myös Suomalaisten peliyritysten hyvän näkyvyyden tapahtumissa.

Vuoden 2007 aktiviteetteihin oli suuri vaikutus Tekesin toiminnalla. Kaikkiaan Tekes myönsi 2007 aikana n. 7 miljoonaa euroa pelialan T&K hankkeisiin ja kansainvälistymiseen. Alan yleisen aktiviteetin nousun ohella tämä varmistanee aktiivisten vientitoimien jatkumisen vuonna 2008.

Kulttuurivientistrategian näkökulmasta vientitoiminnan suurimmaksi ongelmaksi on nousemassa strategiaperissa mainittu työvoimapula. Suomen koulutusjärjestelmä ei nykytilassaan kykene takaamaan riittävää työvoiman saantia kasvaville peliyrityksille. Tämä saattaa muodostua tulevaisuudessa pysyväksi kasvun esteeksi, jos asiantilaa ei korjata.

Vientitoiminnan toisena ongelmana oli 2007 rakenteellisen rahoituksen puute. Varsinkin tulevaisuudessa yrityspohjan laajentuminen sekä pienten yritysten vientitoimien aktivoituminen edellyttävät laajempaa rakenteellista rahoitusta vientiorganisaatiolle.

Huhut Pohjoismaiden ministerineuvoston yhteistyöprojektin Nordic Gamen rahoituksen pienentämisestä tai rahoitusajan lyhentämisestä olivat myös huolestuttavia. Nordic Gamen rooli pohjoismaisen peliviennin yhteistyön moottorina on ollut ensiarvoisen tärkeä. Kansallisella tasolla Nordic Gamen poistumi-

nen tarkoittaisi välittömästi n. 200 000 euroa rakenteellisen lisärahoituksen tarvetta kulttuurivientistrategiassa esitetyn lisäksi. Tällä lisärahoituksella vientitoimintaa voitaisiin harjoittaa edes nykyisellä tasolla.

Pelialan kulttuurivientitoiminta jatkuu aktiivisena myös 2008. Vuonna 2008 tullaan tekemään viisi vientimatkaa, joista yksi suuntautuu Aasiaan.

Suomen elokuvasäätiön kulttuuriviennin perustehävänä on mahdollisimman suuren kansainvälisen näkyyden hankkiminen kotimaiselle elokuvalle. Parhaiten tämä tavoite toteutuu vuosittain järjestettävien isojen kansainvälisten elokuvafestivaalien kilpailusarjoihin pääsyn avulla. Läheskään kaikkina vuosina tämä tavoite ei kuitenkaan onnistu maassamme, jossa keskimäärin tuotetaan 12 pitkää fiktioelokuvaa vuodessa.

Suomen elokuvasäätiön kulttuuriviennin suurin hanke vuonna 2007 oli suomalaisen elokuvan promootioviikonlopun järjestäminen Cannesin elokuvajuhlilla toukokuussa. Tapahtuman keskeisestä sisällöstä vastasivat viisi suomalaista tuotantoyhtiötä ja viisi erityyppistä elokuvaa, kauhuelokuvasta animaatioon. Tapahtuman rahoitukseen osallistui myös opetusministeriön kulttuurivientiyksikkö.

Suomalaista elokuvaa esitettiin useilla sadoilla kansainvälisillä elokuvafestivaaleilla, joskin vuoden ainoaksi todelliseksi menestyselokuvaksi ylsi vain Aleks Salmenperän ohjaama ja Blind Spot Pictures Oy:n tuottama elokuva *Miehen työ*. Elokuva kiersi vuonna 2007 yhteensä n. 40 kansainvälistä festivaalia, joista merkittävimmät olivat Moskovan ja San Sebastianin kansainväliset elokuvafestivaalit. *Miehen työ* oli myös Suomen ehdokas parhaan ulkomaisen elokuvan Oscar-kisaan. Muista hyvin menestyneistä elokuvista mainittakoon erikseen Raimo O. Niemen ohjaama ja Kinoproduction Oy:n tuottama lastenelokuva *Suden arvoitus*. Elokuva ei menestynyt ainoastaan lastenelo-

kuvfestivaaleilla vaan myös kaupallisesti. Myyntiyhtiö Nordisk Filmin mukaan elokuvan oikeudet on myyty yli 80 maahan.

FAVEX (Finnish audiovisual export) toiminta käynnistettiin vuonna 2007 opetusministeriön tuella ja sen organisoimisesta oli vastuussa SATU ry (Suomen audiovisuaalisen alan tuottajat ry). Ensimmäisenä toimintavuonna perustettiin virallinen yhdistys FAVEX ry, perustajina SATU ry, SEK (Suomen elokuvatuottajien keskusliitto) ja SEL (Suomen Elokuvatoimistojen liitto) ja saatettiin yhdistysrekisteriin joulukuussa 2007. Yhdistyksen toiminnan tarkoituksena on edistää suomalaisten elokuvien ja audiovisuaalisten sisältöjen vientiä ulkomaille.

Vuonna 2007 Favexin hallitus loi toimintasuunnitelman, jossa kontaktien luominen kansainvälisiin ostaja- ja tuottajatahoihin on keskeinen tavoite jäsenyhdistysten alla toimivissa yrityksissä audiovisuaalisen alan hakiessa merkittävää kotimaista kasvua ja työllistämistä sekä liikevaihdon kasvua kansainvälisiltä markkinoilta. Osallistuminen kansainväliseen päätöksentekoon (mm. EU-lainsäädännön kehittämiseen) turvaa toimintaedellytyksiä alalla. Merkittävä osa toimialan viennistä tulee pitkistä elokuvista, tv-draamasta ja tv-sarjoista, jotka jo tuotantovaiheessa on suunniteltu leviävän kansainvälisille markkinoille. Myös mainoselokuvatuotannot ja yritysviestintä ovat laajenemassa kansainvälisille markkinoille. Tästä syystä tuotantoyritysten kansainvälistymistaitoja on jatkuvasti kehitettävä. Favex ry järjestää jäsenilleen markkinointi- ja markkinatutkimusmatkoja alan kansainvälisiin tapahtumiin (Cannes, New York, Moskova jne) ja jatkaa Finnish Film Marketin toimintaa kutsumalla ulkomaisia ostajia Suomeen.

SATU ry ja SEK ovat jo aiemmin järjestäneet kaksi Finnish Film Market'ia ja vuoden 2007 maaliskuussa toteutettiin Favexin organisoimana Myyntimarket jo

kolmannen kerran Tampereella. Market´iin kutsuttiin 21 pitkän fiktioelokuvan ja/tai tv-tuotantoja ostavia tahoja, jotka toimivat elokuva- tai audiovisuaalisen alan levittäjinä tai tv-kanavilla 9:stä eri maasta. Market on ainutlaatuinen tapa päästä suoraan kontaktiin ostavien tahojen kanssa heidän vieraillessaan Suomessa 2–3 päivää pelkästään suomalaisiin tuotantoihin tutustumassa, mihin ei useinkaan päästä kansainvälisillä festivaaleilla tai marketeissa. Favexin Finnish Film Market 2007 oli myös kaupallinen menestys. Valmiita tuotantoja myytiin useisiin maihin ja tuottajat solmivat arvokkaita suhteita merkittäviin eurooppalaisiin ostajiin, joihin myyntimarketin jälkeen ollaan oltu tiiviisti yhteydessä.

Sirkuksen tiedotuskeskus toteutti vuoden 2007 sirkusalan vientitoimintaa strategiansa mukaisesti. Vuoden aikana nykysirkuksen kahden kärkiryhmän (Circo Aereo, Association WHS) kansainvälisten esiintymisten määrä lisääntyi merkittävästi. Alustavien tilastojen mukaan esiintymisiä oli ulkomailla yhteensä noin 200 (vuonna 2006 n. 95) lähes 20 maassa. Tiedotuskeskus antoi tukea kärkiryhmien kansainvälisten kiertueiden

matka- ja rahtikuluihin sekä ryhmien kansainvälisen markkinointimateriaalin tuottamiseen.

Sirkusalan vientiosaamisen tukemiseksi tiedotuskeskus järjesti promootiovideon tekemisen neuvontaklinikan sekä kaksi kansainvälisen toiminnan seminaaria, asiantuntijoina alan ammattilaisia mm. Ranskasta, Saksasta, Belgiasta, Ruotsista ja Kroatiasta. Alan ammattilaisten verkostoitumisen tukemiseksi järjestettiin opintomatka ranskalaiselle nykysirkusfestivaalille sekä tuettiin helsinkiläiselle Circo-festivaalille osallistuneiden kansainvälisten avainhenkilöiden matka- ja majoituskuluissa.

Vuoden 2007 aikana tiedotuskeskus neuvotteli ja tiedotti keväällä 2008 Pariisiin Parc de la Villetteissä toteutettavasta ”Des auteurs, des cirques – 100 % Finlande” -nykysirkustapahtumasta sekä oli mukana valmistelemassa Taive-verkoston yhteistä, vientimanageritoiminnan edistämiseen tähtäävää ESR-hanketta

3. kehittämisohjelmatoimenpide: Kansainvälinen markkinointi ja promootio

Finland Promotion Boardin tehtävänä on Suomen maabrändin kehittäminen ja siihen liittyvä Suomen kansainvälisen viestinnän koordinaatio. Sen puitteissa tehdään parhaillaan perusselvitystä Suomen maabrändistä ja sen kehittämistarpeista.

Globalisaation myötä maailmasta on tullut yksi ainoa tori, suuri markkinapaikka, missä on kova kilpailu huomiosta. Yksittäisen maan maine heijastuu monin tavoin niihin ratkaisuihin, joita eri tavoin tekevät niin politiikan ja talouselämän päättäjät kuin ulkomainen kulttuurin kenttä, media ja turistit. Useimmiten mielikuvat koostuvat kolmenlaisista aineksista – sillä on poliittinen, kulttuurinen ja yhteiskunnallinen ulottuvuus.

Maan kansainväliseen maineeseen (Suomi-kuvaan, maabrändiin) voidaan vaikuttaa laajalla kansallisella koordinaatiolla, jossa mahdollisimman moni taho puhaltaa yhteen hiileen. Suomessa tästä tehtävästä huolehtii UM:n puheenjohtajuudessa toimiva Finland Promotion Board. Mukana ovat merkittävimmät Suomi-kuvaan vaikuttavat tahot.

Ulkoministeriön kulttuuritoimintaa on mukautettu 2000-luvulla voimakkaasti muuttuneisiin oloihin, joita leimaa entistä suurempi tarve lisätä kulttuurivientiä osana Suomen kansainvälistä menestymistä. UM antoi edustustoille keväällä 2007 uudet ohjeet kytkeytymisestä uuteen kansalliseen kulttuurivientiohjelmaan. UM:lle kulttuuritoiminta on keskeisiä välineitä julkisuusdiplomatiassa ja siihen kytkeytyvässä Suomi-kuvan vahvistamisessa.

UM ja sen lähes 100 edustuston verkko tähtää entistä tavoitteellisempaan ja pitkäjänteisempään kulttuuritoimintaan. Nyt keskitytään kuhunkin asemaan parhaiten soveltuviin, huolellisesti harkittuihin hankkeisiin yhdessä kotimaisen kulttuurin ken-

tän kanssa. Edustustot eivät tuota enää itse kulttuuritapahtumia vaan avaavat ovia ja luovat pohjaa eri taiteenalojen määrittämille kärkihankkeille.

Tämän lisäksi edustustoilla on yhä tärkeä rooli verkostojen rakentamisessa ja uusien mahdollisuuksien löytämisessä kotimaisille toimijoille, niiden jo olemassa olevia yhteyksiä vahvistaen. Edustustojen keskeistä osaamista kulttuuriviennissä on ulkomaisen kulttuurin toimintakulttuurin hallinta ja ulkomaisen kulttuurikentän tuntemus.

Kulttuurivienti ja -vaihto on kaksisuuntaista. UM tuo vuosittain noin 200 huolella valikoitua ulkomaista kulttuuripäättäjää ja -toimittajaa Suomeen tutustumaan maan kulttuurielämään.

Edustustot tekevät yhä tiiviimpää yhteistyötä kulttuuri- ja tiedeinstituuttien kanssa. Yhteisten tavoitteiden kehittäminen ja molempien vahvuuksien hyödyntäminen on lähtenyt hyvin käyntiin. Tämä on osa Suomen ulkomaisen kulttuuriviennin asiantuntijaverkoston vastausta kasvaviin odotuksiin supistuvien voimavarojen oloissa.

Edustustojen tavoitteet kulttuuriviennissä kirjataan niiden vuosittaisiin tulossopimuksiin kiinteänä osana edustuston muuta toimintaa, jolla edistetään Suomen etuja laajalla rintamalla. Edustustojen kulttuuritoimintaa suunnitellaan ja sitä ohjataan UM:n kulttuuriyksiköstä läheisessä yhteistyössä kotimaisen kulttuurin kentän avaintoimijoiden kanssa. Lähtökohtana suunnittelussa ovat eri alojen toimialakohtaiset vientistrategiat.

Toiminnan sopeuttaminen kulttuurivientiohjelmaan on jatkuvaa. Toiminta tähtää pitkäjänteiseen verkottumiseen ja uusien mahdollisuuksien luomiseen kulttuuriviennille. Edellytyksiä luodaan ennen muuta tuomalla noin 200 ulkomaista kulttuurivaikuttajaa ja -toimittajaa vuosittain verkottumismatkalle Suomeen.

Kulttuuritoiminta kytkeytyy UM:ssä julkisuusdiplomatiiaan, joka on suunnitelmallista, tavoitteellista

ja ennakoivaa vaikuttamista ulkomaisiin ei-valtiollisiin kohderyhmiin. Julkisuusdiplomatian toimintalohko on UM:ssä paraikaa voimakkaan kehittämisen kohteena.

Ulkoasiainministeriö antoi edustustoille uudet kulttuuritoimintaa koskevat ohjeet keväällä 2007. Niissä on otettu huomioon sekä kulttuurivientiohjelman edustustoille asettamat odotukset sekä vuonna 2007 tehdyn NetEffectin konsulttiselvityksessä ”Kulttuuriviennin vahvistaminen edustustojen ja instituuttien yhteistyötä kehittämällä” todetut kehittämistarpeet.

Kulttuuri-instituutit kehittävät kulttuurivientitoimintaa opetusministeriön tuen avulla. Opetusministeriön kokonaistuki viidentoista ulkomailla toimivan kulttuuri- ja tiedeinstituutin toiminta- ja vuokra-avustuksiin oli vuonna 2007 yhteensä 7,4 miljoonaa. Instituutteja palveleva Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituutit ry:n toimintaa varten myönnettiin tukea 80 000 euroa.

Opetusministeriö on instituuttien avustuspäätöksiä tehdessään jatkanut vuonna 2005 valmistuneen instituuttien tukemista koskevan selvityksen strategisten linjausten painottamista. Selvityksessä korostettiin erityisesti kulttuuri-instituuttien roolia kulttuurivientin kehittämisohjelman toimenpanijana. Instituutteja on viime vuonna informoitu kulttuurivientin periaatteista ja tavoitteista instituuttien neuvottelupäivillä Oslolla keväällä ja Hanasaassa syksyllä. Hanasaassa esiteltiin ensimmäistä kertaa instituuttien tavoite-suunnitteluprosessin periaatteet.

Huhtikuussa 2007 valmistui opetusministeriön ja ulkoministeriön tilauksesta NetEffectin konsulttiselvitys ulkomaisten edustustojen ja instituuttien toiminnan mahdollisista päällekkäisyyksistä ja yhteistyön tehostamismahdollisuuksista. Opetusministeriö lisäsi selvitystyön johtopäätösten perusteella instituuttien informaatio-ohjausta instituuttien ja edustustojen yhteistyön tiivistämiseksi käytännön tasolla. Insti-

tuutit ja edustustot käynnistivät opetusministeriön ja ulkoministeriön yhteisen ohjauksen tuloksena yhteistyöneuvottelut ja kirjoittivat vuoden 2007 loppuun mennessä luonnoksen yhteistyöasiakirjaksi. Tavoitteena on vuosittain solmittava yhteistyöasiakirja, jonka perusteella on mahdollista sekä suunnitella että seurata instituuttien ja suurlähetystöjen käytännön yhteistyötä.

Monet instituutit ovat viime vuoden aikana toteuttaneet merkittäviä kulttuurivientihankkeita yhteistyössä paikallisten ja kotimaan toimijoitten kanssa. Instituutit eroavat toisistaan melko paljon johtuen erilaisista toimintaympäristöistä, vakiintuneista toimintatavoista, resursseista ja hallinnollisesta rakenteesta. Vaikka valmiudet kulttuurivientin toteuttamiseksi ovat erilaisia, ovat instituutit sitoutuneet yhteisesti olemaan mukana kulttuurivientin kehittämisohjelman toimenpanossa. Instituuttiverkosto on kehittänyt vuoden 2007 aikana omaa yhteistä strategiaansa, jossa kulttuurivientin edistäminen on keskeisellä sijalla.

Kulttuurivientin tukiverkoston käsite syntyi Pistokeytyöryhmän tuloksena vuonna 2005 (Kulttuurivientin tukiverkoston ja palvelurakenteen kehittäminen; OPM:n työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:5). Sen tavoitteena on aktiivisen verkoston muotoutuminen kulttuurivientin tueksi. Sen jäseninä ovat kaikki Suomessa ja ulkomailla kulttuurivientiä edistävät tahot, kuten taiteen tiedotuskeskukset, eri taiteen ja kulttuurin alojen vienninedistämiseen suuntautuneet organisaatiot, ulkomaanedustustot, kulttuuri- ja tiedeinstituutit, taiteen keskustoimikunta, eräät taiteen ja kulttuurin alan muut toimijat, Kansainvälisen henkilöväihdon keskus CIMO, MEK, Finpro, Tekes.

Tukiverkoston toiminnan kehittäminen keskittyi vuonna 2007 tiedotustoiminnan edellytysten parantamiseen. Tukiverkoston jäsenet saivat kerran kuukaudessa tukiverkostotiedotteen, jossa oli lista tulevista kulttuurivientihankkeista. Sähköpostitiedotteen ensi-

sijainen tehtävä oli toimia koordinoivana tiedotusväylänä tukiverkoston jäsenten välillä ja samalla edesauttaa tukiverkoston jäsenten välistä yhteistyötä.

Tukiverkoston evaluointikokouksessa keväällä 2007 todettiin, että sähköpostilista ei palvele riittävän tehokkaasti tukiverkoston tiedottamistarpeita. Niinpä vuoden 2007 loppuun mennessä kehitettiin opetusministeriön kulttuurivientiyksikön ja Tiede- ja kulttuuri-instituutit ry:n yhteistyönä uusi internet-pohjainen hankehakukone – Kulttuuriviennin tukiverkko (www.kulttuurivienti.fi), joka tulee jatkossa helpottamaan tiedotus- ja koordinaatiotyötä.

Tiedotuksen kehittämisen ohella on panostettu tu-

kiverkoston käytännön yhteistyöhön muun muassa opetusministeriön ja ulkoministeriön käytössä olevilla ohjaukeinoilla. Taiteen tiedotuskeskukset, kulttuuri- ja tiedeinstituutit sekä edustustot ovat entistä aktiivisemmin sitoutuneet kulttuuriviennin kehittämissuhteen tavoitteisiin.

Kahdeksan taiteen tiedotuskeskusta sekä Suomen museoliitto ja Neogames ovat olleet strategisina kumppaneina mukana kulttuuriviennin kehittämissuhteen toimenpanossa alusta lähtien kirjoittamalla ja toteuttamalla oman alansa vientistrategioita. Tiedotuskeskusten edustajia on aktiivisesti mukana kulttuuriviennin valmisteluryhmän työssä.

Kulttuuriviennin tukiverkko - Onko kulttuurilla vientiä? ON!

<http://www.kulttuurivienti.fi/>

KULTTUURIVIENNIN TUKIVERKKO Kirjautu sisään Hakusana HAE

Etusivu Kulttuurivienti Kulttuuriviennin tukiverkko Uutiset Palaute In English | På svenska

Onko kulttuurilla vientiä? ON!

Tervetuloa tutustumaan Suomen kulttuuriviennin pääperiaatteisiin ja tavoitteisiin. Näiltä sivuilta löytyy tietoa kulttuuriviennin kehittämissuhteen ja toimijoista, jotka ovat siinä mukana. Kulttuurivienti.fi tiedottaa kulttuuriviennin liittyvistä ajankohtaisista asioista ja toimii porttina kulttuuriviennin tukiverkoston sisäisille sivuille.

Kulttuuriviennin tukiverkoston aktiivisten sisältöistä vastaavat ja niitä hallinnoivat opetusministeriön kulttuurivientiyksikkö ja Kulttuuri- ja tiedeinstituutit ry.

Uutisia

- 26.5.2008 Luovuuden ja innovaatioiden teemavuosi 2009
- 23.5.2008 Jutta Jaakkola valittiin Finelin toiminnanjohtajaksi
- 22.5.2008 Suomalaisia viikis vuosi Cannesin markkinoilla
- 7.5.2008 Suomalainen nykyteatteri valloittaa Pariisin
- 7.5.2008 Suomalaiset romanttikorkeatsoijat kohtasivat Beethovenin Saksassa

» kaikki uutiset

Internet-pohjainen hankehakukone Kulttuuriviennin tukiverkko (www.kulttuurivienti.fi).

Lordi-yhtye promosi Dark Floors -elokuva Cannesin suomalaisen elokuvan promootioviikonloppuna keväällä 2007.

Työ- ja elinkeinoministeriön toimet kansainvälisen markkinoinnin edistämiseksi ovat esimerkiksi yritysten avustamista niiden yhteisissä markkinointiponnistuksissa, kuten yhteisosallistumisissa kansainvälisiin näyttelyihin, joiden osuus yhteishankkeiden kokonaisrahoituksesta on miltei 40 %. Ministeriö voi lisäksi osallistua yritysten yhdessä käynnistämiin pitkäkestoisiin yhteishankkeisiin, kuten vientiverkostoihin, joiden osuus yhteishankkeiden kokonaisrahoituksesta on noin 35 %.

Työ- ja elinkeinoministeriö voi tukea pääsääntöisesti vain yritysten toimia, taiteilijoiden tukeminen tapahtuu opetusministeriön hallinnonalalta. Ministeriö on tukenut kulttuurivientiin liittyviä hankkeita 0,7 miljoonalla eurolla vuonna 2007, mikä vastaa 4 % kokonaisrahoituksesta. Ministeriön tukemia yhteishankkeita ovat mm. musiikki- ja pelialan sekä teollisen muotoilun ja eräät museotoiminnan hankkeet, jotka ovat koskeneet kansainvälistä markkinointia ja esimerkiksi näyttelyosallistumisia.

Työ- ja elinkeinoministeriö rahoittaa lisäksi eräiden elinkeinopolitiikkaa edistävien yhteisöjen ja järjestöjen toimintaa. Tällaisia yhteisöjä ovat muun muassa Finpro ja Kansainvälisen kaupan koulutuskeskus Fintra, joilla on yhteistyötä kulttuurialaa lähellä olevien luovien toimialojen yritysten kanssa sekä musiikin vientiin erikoistunut Musex.

Vientitapahtumiin osallistuminen ja vientihankkeet

Cannesin promootioviikonloppu 2007 oli kotimaisen elokuvan suurin yksittäinen vientiponnistus vuonna 2007. Suomalainen elokuva esittäytyi poikkeuksellisen näyttävästi Cannesin elokuvajuhlilla toukokuussa, kun useampi tuotantoyhtiö yhdisti voimansa ja järjesti tekeillä olevia elokuvia esittelevän promootioviikonlopun yhdessä Suomen elokuvasäätiön kanssa. Taloudellista tukea tapahtumaan saatiin myös opetusministeriön kulttuurivientiyksikön esittelystä.

Tapahtumapaikaksi rakennettiin Cannesin suosituimmalle ravintolakadulle festivaalipalatsin välittömään läheisyyteen suomalainen elokuvabaari. Promootiotapahtumat baarissa keskitettiin ensimmäiseen festivaaliviikonloppuun.

Lauantaina elokuvabaarissa esiintyivät Hanna Pakarinen liittyen Petri Kotwican Musta jää -elokuvaan sekä JP Siilin Ganes-elokuvan yhtye. Lisäksi paikalla vierailivat Juha Wuolijoen Joulutarinan joulupukki Hannu-Pekka Björkman, Pekka Lehtosaaren Röllin sydämen Rölli sekä Lordi-yhtye liittyen Pete Riskin helmikuussa ensi-iltansa saavaan Dark Floors -kauhu-elokuvaan.

Promootiotapahtuma herätti paljon positiivista huomiota. Cannesissa esitellyistä projekteista Petri Kotwican Musta jää valittiin Berliinin elokuvajuhlien kilpailusarjaan (helmikuussa 2008). Berliinissä nähdään muidenkin elokuvien osalta, kuinka paljon ennakkopromootio kaiken kaikkiaan vaikuttaa Cannesissa keskeneräisinä esitelyjen, tällä välin valmistuneiden elokuvien herättämään kansainväliseen mielenkiintoon.

Pietarilaisen Teatr Zazerkaljen teatterin johtaja Valery Ganeev ja Svenska Teaternin johtaja Joha Storgård allekirjoittavat SPIN -musikaalin vientisopimusta

Kanadaan ja USA:han suuntautunut Finnish Moosic Tour oli Musexin viime vuonna toteuttama vuosittainen ns. kärkihanke. Hankkeen tuotanto oli henkilökohtaisen kyselyn perusteella osallistujien mielestä onnistunut. Osanottajat pitivät kiertueeseen sisältyneitä Canadian Music Weekiä ja South by South Westiä tärkeinä tapahtumina, joiden yhteydessä saadaan konkreettista kauppaa ja merkittäviä kontakteja Pohjois-Amerikkaan sekä neuvotteluja käyntiin.

Suomalaisartistit ja ammattilaiset huomioitiin lähes kaikissa merkittävimmissä pohjoisamerikkalaisissa medioissa. Medianäkyvyyden lisäksi kiertueelle osallistuneet yritykset/artistit saivat mm. seuraavanlaisia konkreettisia tuloksia:

- Disco Ensemble sai kiertueen ansioista sijoitettua musiikkiaan sekä FIFA 2008 että NHL 2008 -peleihin. Pelejä valmistavan Electronic Arts -yhtiön edustaja näki yhtyeen showcasen Austinissa, minä johdosta yhtyeys syntyi
- Universal/Fontana julkaisi Disco Ensemblen First Aid Kit -albumin Kanadassa, ja sama yhtiö julkaisee albumin myös Yhdysvalloissa
- Disco Ensemble kipusi Kanadan college-radioiden top 40 listalle
- Kiertue mahdollisti KTU:n konsertin Mexico Cityn Festival de México en el Centro Históricossa

Vuosittain toteutetaan noin kymmenen kansainvälistä yhteisvientihanketta, jotka sisältävät yhteismarkkinointia, showcase-tuotantoja sekä verkostoitumisia myyntitapahtumia. Hankkeita järjestetään Euroopassa, Pohjois-Amerikassa, Aasiassa (Japani) sekä kotimaassa. Hankkeiden yhteyteen rakennetaan laajoja, lähinnä ammattilaisille suunnattuja markkinointi- ja viestintäkampanjoita. Music Export Finlandin kansainvälinen kontaktiverkosto käsittää yli 4000 musiikkialan ammattilaista.

SPIN – The Musical sai maailman ensi-iltansa Svenska Teaternissa, Helsingissä syyskuussa 2005. Alusta alkaen esityskonseptiksi rakennettu kokonaisuus tavoitelti Pohjoismaista, Euroopasta ja Venäjältä teatterinjohtajia ja tuottajia, joita kutsuttiin Helsinkiin katsomaan esitystä. Ensimmäiset esisopimukset ulkomaisista tuotannoista allekirjoitettiin jo syksyllä 2005 ja seuraavat keväällä 2006. Ensimmäinen ulkomainen SPIN tuotanto sai ensi-iltansa Rozrywki-teatterissa Chorzovissa, Puolassa 30.3.2007 ja toinen Volkov-teatterissa Jaroslavlissa, Venäjällä 1.7.2007. Kulttuuriministeri Stefan Wallin osallistui myös ensimmäiseen Venäjän ensi-iltaan Volkov-teatterin.

Esitykset ovat sen jälkeen pysyneet ohjelmistoissa ja esityksiä on tähän mennessä, sikäläisten teattereiden ohjelmistorakenteiden mukaan kertynyt yhteensä 15 kpl. Sopimuskaudet ovat 3–6 vuotta, minkä aikana näissä teattereissa esityksiä kertyy yhteensä vähintään 280 kpl. Syyskuussa 2008 SPIN saa kolmannen kansainvälisen ensi-iltansa Pietarissa, Venäjällä. Lisäksi Svenska Teatern neuvottelee tällä hetkellä neljän muun teatterin kanssa. Esisopimukset on tehty teattereiden kanssa Rostockissa (Saksa), Timisoarassa (Romania) ja Lipetskissä (Venäjä) ja lisäksi neuvottelut on juuri aloitettu Permässä, Venäjällä sijaitsevan teatterin kanssa. Näillä näkymin jo olemassa olevien sopimusten mukaan hanke on kansallisesti kannattava.

SPIN kulttuuriviennin kärkihanketta ovat tukeneet kolme ministeriötä (silloinen kauppa- ja teollisuusministeriö, opetusministeriö ja ulkoasiainministeriö) tähän mennessä yhteensä noin 190 000 eurolla. Osa tuesta on osoitettu tuote- ja markkinointimateriaa-

Tero Saarinen Companyn *Borrowed Light* esitettiin marraskuussa 2007 neljästi New Yorkissa, Brooklyn Academy of Musicin 2100-paikkaisella päänäyttämöllä.

lin tuottamiseen ja osa matkoihin. KTM osoitti tuen teatterimarkkinoinnin vientikonseptin kehittämiseen Teatterin tiedotuskeskukselle, joka toteutti projektin Svenska Teaternin kanssa. Svenska Teatern on kantanut projektista 25–50% omarahoitusvastuun. OPM:n tuotannon kehittämiseen ja markkinointimateriaalin laadintaan myöntämä tuki on osoitettu suoraan projektille samoin kuin UM:n osoittamat matkatuet.

Teatterin Tiedotuskeskuksen ja Svenska Teaternin yhteistyö on osoittautunut hyvin toimivaksi. Vuoden 2008 loppuun mennessä Teatterin Tiedotuskeskus ja Svenska Teatern laativat projektista yhteisen raportin, jonka tavoitteena on saatujen kokemusten kautta auttaa samankaltaisten tulevien projektien pääsyä kansainvälisille markkinoille.

Tero Saarinen Company luetaan nykyisin Euroopan johtavien tanssiryhmien joukkoon. Sen menestystekijöitä ovat Tero Saarisen ilmaisuvoimainen liikekieli, loisteliaas visuaalisuus sekä elävän musiikin ja uusien teknologioiden luova käyttö.

Vuonna 1996 perustetun ryhmän toiminta on alusta asti suuntautunut kansainvälisille markkinoille. Ryhmä on vierailut yli 30 maassa, vuosittain ryhmän kiertueet ulottuvat Euroopan ohella myös Pohjois-Amerikkaan ja Aasiaan. Vuonna 2006 ryhmä vieraili Yhdysvalloissa, Kanadassa, Saksassa, Sveitsissä, Etelä-Koreassa, ja Ranskassa ja vuonna 2007 Meksikossa, Saksassa, Venäjällä, Ranskassa, Yhdysvalloissa ja Tanskassa. Ryhmän kantaesitykset toteutetaan aina kansainvälisinä yhteistuotantoina.

Ryhmän omien esitysten ohella Tero Saarisen työt leviävät maailmalle myös muille johtaville tanssiryhmille lisensoitujen teosten kautta. Vuosina 2006–2007 ranskalainen Lorrainen baletti, hollantilainen Nederlands Dans Theater (NDT 1) sekä ruotsalainen Göteborgin baletti ostivat Tero Saarisen teokset ohjelmistoihinsa. Esitysten ja lisenssien ohella myös Tero Saarisen mestarikursseille ja tekniikkaopetukselle sekä digitaalisille tuotteille on olemassa kasvava kansainvälinen kysyntä.

Tero Saarinen Company on saanut opetusministeriön kulttuurivientiyksiköltä kärkihanketukea vienti-

toimintansa kehittämiseen vuosina 2006–2008. Tuki on mahdollistanut mm. uuden verkkosivuston ja markkinointiratkaisujen kehittämisen sekä auttanut ryhmää vakiinnuttamaan asemiaan vaikeapääsyisillä Yhdysvaltain markkinoilla.

Lasten- ja nuortenkirjallisuuden erillishanke Muumi-laaksosta Austraasiaan herätti runsaasti kiinnostusta maailmalla myös vuonna 2007. Syyskuussa 2005 käynnistyneen kirjallisuusviennin kärkihankkeen aikana on myönnetty painatustukea suomalaisten lasten kuvakirjojen julkaisemiseksi ulkomailla sekä järjestetty muun muassa kääntäjien täydennyskoulutusta ja lasten- ja nuortenkirjallisuuden tapahtumia maailmalla.

Bolognan kirjamessuilla huhtikuussa 2007 kerrottiin yli 100 ulkomaiselle kustantajalle ja muulle asiantuntijalle erityisesti painatustuesta lasten kuvakirjoille. Laajaa tietotusta ja näkemyksiä suomalaisesta lasten- ja nuortenkirjallisuudesta tarjottiin myös heinäkuuisilla Tokion kirjamessuilla ja Moskovan messuilla marraskuussa.

Kaikkiaan vuoden aikana myönnettiin painatustukea peräti 21 lasten kuvakirjan painattamiseen ja julkaisemiseen ulkomailla. Koko hankkeen aikana, kolmen hakukierroksen ajalta, tukea on voitu myöntää ennätyskellisesti 36 suomalaisen lasten kuvakirjan julkaisemiseksi maailmalla.

Messuosallistumisten ja yleisen tiedotustyön lisäksi hankkeen tiimoilta järjestettiin vuoden 2007 aikana kääntäjäseminaari 11 ulkomaiselle lasten- ja nuortenkirjallisuuden kääntäjälle ja käynnistettiin kattava kansainvälinen tiedotus ulkomaisille lastenkirjantantajille. Lisäksi moniin ulkomaisiin tapahtumiin osallistui lapsille ja nuorille kirjoitettavia kirjailijoita. Esimerkiksi Tallinnan syksyisessä lastenkirjallisuustapahtumassa esiintyivät kirjailijat Leena Laulajainen, Sinikka ja Tiina Nopola ja Timo Parvela sekä kuvittaja Jukka Lemmetty. Moskovan kirjamessuilla esittä-

tyivät Tiina Nopola ja Mervi Lindman, joiden Siirikirjoja on julkaistu syksyllä venäjäksi.

Runsaan positiivisen palautteen ja erillistuen ansiosta hanketta jatketaan myös vuonna 2008. Vuoden aikana osallistutaan kirjamessuille, järjestetään kääntäjien täydennyskoulutusta ja kirjailijavierailuja ulkomaisiin kirjallisuustapahtumiin.

Suomen New Yorkin kulttuuri-instituutin vetämä SAUMA -näyttelyhanke [Design as Cultural Interface] muodostuu kiertävästä näyttelystä, suomalaista muotoilua kriittisesti käsittelevästä julkaisusta, verkkosivustosta sekä näyttelykiertueen yhteydessä järjestettävistä asiantuntijaseminaareista. Hanke on avannut kansainväliselle yleisölle mahdollisuuden tutustua tämän päivän innovatiiviseen suomalaiseen muotoiluun.

Näyttelyn tavoitteena on ollut esitellä suomalaista muotoilua laajalle yleisölle Yhdysvalloissa sekä edistää uusien muotoilukonseptien kehittämistä, toteuttamista ja suomalaisten muotoilijoiden mahdollisuuksia saada tuotteita amerikkalaisille markkinoille. SAUMA näyttelyn avulla on onnistuttu luomaan hyvä ja toimiva pohja uuden suomalaisen muotoilun tunnetuksi tekemiseen Yhdysvalloissa. Näyttely muodostaa ensimmäisen vaiheen Yhteistyöhankkeet kohdassa laajemmin esiteltävälle monivuotiselle uuden suomalaisen muotoilun edistämishankkeelle.

Yhdysvallat on laaja ja potentiaalinen markkina-alue, jossa on paljon kiinnostusta suomalaista muotoiluosaamista kohtaan. Monelle suomalaiselle muotoilualan yritykselle Pohjois-Amerikka on kuitenkin toistaiseksi melko tuntematon ja siksi haasteellinen kohdemarkkina-alue. Suomen New Yorkin kulttuuri-instituutin pyrkimyksenä on olla omasta puolestaan luomassa pitkäjänteisen ja hyvin suunnitellun työn avulla toimiva pohja laajentuvalla yhteistyöllä suomalaisten muotoilijoiden ja muotoiluyritysten ja amerikkalaisten valmistajien ja jälleenmyyjien välille.

4. kehittämisohjelmatoimenpide: Kulttuuriviennin rakenteiden kehittäminen

Kulttuurivientiä tukevaa tiedontuotantoa on kehitetty sopimalla kulttuurin satelliittitilinpidoon pilotoinnista. Opetusministeriön asettaman kulttuurin kansantaloudellisten vaikutusten arviointia käsitelleen työryhmän esityksen mukaisesti opetusministeriö ja Tilastokeskus solmivat vuoden 2006 lopussa sopimuksen kulttuurin satelliittitilinpidoon pilotoinnista vuoden 2007 aikana. Kulttuurin satelliittitilinpito perustuu kansantalouden tilinpitoon ja sen tietoihin. Pilotissa laskettiin mm. määriteltyjen kulttuurin toimialojen osuudet koko talouden tuotoksesta ja arvonlisäyksestä, toimialojen yrityksissä työskentelevien osuus kaikista työllisistä ja työtunneista, palveluiden ja hyödykkeiden tuonnin ja viennin arvot ja osuus ulkomaankaupasta sekä kulttuurin osuudet niin julkisesta kuin yksityisestä kulutuksesta.

Koska kyseessä oli ensimmäinen kerta, kun kulttuurin toimialojen tietoja laskettiin näin kattavasti kansantalouden tilinpidoon perusteella, hankkeen kuluessa löydettiin useita tietoperustaan liittyviä puutteita. Identifioituja puutteita pyritään korjaamaan vuoden 2008 kuluessa, jotta tietoperusta ja siten saatavat tilastotiedot saadaan kattavammiksi ja luotettavammiksi.

Tärkeimmät havainnot kulttuurin toimialojen kansantaloudellisista vaikutuksista voidaan tiivistää seuraavasti:

- kulttuurin toimialojen osuus koko talouden bruttoarvonlisäyksestä oli vuonna 2005 3,2% ja koko talouden tuotoksesta 3,5%;
- toimialojen tuottama arvonlisäys on selvästi esimerkiksi alkutuotannon toimialoja sekä monia perinteisiä teollisuuden toimialoja suurempi;
- vuonna 2005 toimialojen yrityksissä työskenteli 100 300 henkilöä eli 4,2% työllisistä;

- vaikka toimialojen arvonlisäys ja tuotos ovat kasvaneet huomattavasti vuodesta 1995 vuoteen 2005, niiden suhteellinen osuus on vahvan yleisen talouskasvun johdosta jopa hieman pienentynyt;
- sen sijaan kulttuurin ja urheilun osuus kulutusmenoista on jatkuvasti kasvanut; varsinkin yksityisten kulutusmenojen osuus on kasvanut selvästi samalla kun julkisten kulutusmenojen kasvu on ollut maltillisempaa. Kulttuurin ja urheilun osuus kaikista kulutusmenoista on noussut vuoden 1999 8,6 prosentista vuoden 2005 lähes 12 prosenttiin. Kulttuuripalveluihin käytettävien kulutusmenojen osuus on Suomessa yksi EU-maiden suurimmista
- kulttuurituotteiden kaupan osalta tilanne on Suomelle selvästi alijäämäinen.

Kansainvälisesti kulttuurin toimialat ovat kasvaneet keskimääräistä talouskasvua nopeammin. Euroopan komission teettämän selvityksen mukaan toimialojen kasvu oli Euroopassa vuosina 1999–2003 12,3 % muuta talouskasvua nopeampaa. Käytettävissä olevien tietojen perusteella kasvu on jatkunut ja sitä tapahtuu myös muilla markkina-alueilla. Kun kulttuurilla em. lukujen valossa on merkittävä rooli kansantaloudessa ja kun kotimainen kysyntä on kulutuslukujen valossa lähes saturaatiopisteessä, on selvä, että kasvua voi ja tulee hakea kansainvälisiltä markkinoilta.

Euroopan komissio hyväksyi 10.5.2007 tiedonannon eurooppalaisesta kulttuuriagendasta. Yksi tiedonannossa esitetyistä kolmesta tavoitteesta on edistää kulttuurin roolia luovuuden katalysaattorina Lissabonin kilpailukykytavoitteiden osana. Vaikka kulttuuri komission selvitysten perusteella on kasvuala, komissio lähtee siitä, että tarvitaan nykyistä vahvempaa tietoperustaa, jotta kulttuurin kontribuutio Lissabonin agendaan voidaan täsmentää. Komissio on teettämässä asiaa koskevia lisäselvityksiä.

Selvitysten lisäksi tarvitaan kuitenkin komission mukaan olemassa olevan tiedon nykyistä tehokkaampaa jakamista sekä kansallisten tilastojärjestelmien kehittämistä ja koordinaatiota. Opetusministeriöllä on asiasta kokemusta sekä kulttuuri- ja joukkoviestintätilastojen että kulttuurin satelliittitilinpidon osalta ja ministeriö on ilmoittanut valmiutensa jakaa näitä kokemuksiaan EU:ssa.

Vuoden 2007 aikana valmisteltiin rakennerahastokauden 2007–2013 käynnistämistä. Komission hyväksynnit sekä EAKR- että Manner-Suomen ESR-ohjelmalle tulivat syksyllä, jonka jälkeen ohjelmat pääsivät käynnistymään ensimmäisillä hakukierroksilla. Suuralueittain valmistellut ohjelmat sisältävät rahoitusmahdollisuuksia kulttuuriviennille. Niihin vaikuttavat maakunnalliset painotukset. Kulttuurivientitoimijoita informoitiin useissa tilaisuuksissa EU-rakennerahastojen tuomista rahoitusmahdollisuuksista.

Kulttuurivientiin soveltuvien Tekesin rahoittamien tutkimus- ja kehitysprojektien lähtökohtana on liiketoiminta, teknologian mahdollisuuksien hyödyntäminen, palveluinnovaatiot sekä uudet liiketoimintakonseptit. Tekes voi rahoittaa yritysten projekteja, kun yritykset tekevät projektoitua tutkimus- ja tuotekehitystyötä, jonka tavoitteena on kansainvälinen liiketoiminta.

Olennaista kulttuuriviennin osalta on yhteistyö ministeriöiden ja muiden toimijoiden kanssa. Tekesillä ei ole pääroolia kulttuurin kehittämisessä vaan päävastuussa kulttuuriviennin kehittämisessä ovat OPM, TEM, Finpro ja UM.

Kulttuuriliiketoiminnan yritysten rahoitusta arvioidaan Tekesin yleisten rahoituskriteereiden pohjalta. Tekesin rahoituksen edellytykset:

- hanke on haastava ja innovatiivinen
- hankkeella on pysyvä vaikutus yrityksen kilpailukykyyn

- yrityksen osaamisresurssit ja taloudellinen tila ovat riittävät projektin läpiviemiseen
- Tekes ei rahoita kertaluonteisia projekteja

5. kehittämisohjelmatoimenpide: Kansainvälinen kulttuuriyhteistyö

Opetusministeriö on tukenut vuonna 2007 kansainvälistä kulttuuriyhteistyötä 1 039 000 eurolla. Hakemuksia oli tullut hakuajan loppuun mennessä 102 ja hakemuksissa haetun avustuksen kokonaissumma oli 2 772 063 euroa. Kansainvälisen kulttuuriyhteistyön avustushakemuksien käsittelyssä otetaan huomioon kulttuuriviennin näkökulma.

Kansainvälisen kulttuuriyhteistyön harkinnanvaraista tukea hakevien joukossa on sekä ammattimaisia että harrastajapohjalta lähteviä toimijoita. Yhteistä on se, että toiminnan aktiivisuus on viime vuosina lisääntynyt siinä määrin, että valtion jaettavissa olevat määrärahat ovat osoittautuneet riittämättömiksi. Taiteilijaryhmien kansainvälisen toiminnan rahoituksessa tarvitaan yhä enemmän ei-valtiollisten tahojen kuten yksityisten säätiöiden tukea. Yksittäiset taiteilijat saavat hakea matka-apurahaa taidetoimikunnista.

Taiteen keskustoimikunta jakaa residenssiavustuksia matka- ja elantokustannuksiin taiteilijoille ja yhteisöille vuosittain n. 240 000 euroa. Alueellisilla taidetoimikunnilla on omaa kansainvälistä yhteistyötä ja kulttuurivaihtoa edistäviä määrärahoja sekä residenssejä. Taiteen keskustoimikunta jakaa matka-avustuksia taiteilijoiden ja taiteen asiantuntijoiden kansainvälisistä matkoista aiheutuviin menoihin vuosittain noin 300 000 euroa. Matka-avustushakemuksia saapuu nykyään vuosittain 800–900, joista avustusta saa 400–450 hakijaa.

Taiteen tiedotuskeskukset näkevät perinteisen kulttuurivaihdon edellytyksenä tulevaisuuden kulttuuriviennille. Kulttuurivaihdon avulla luodaan verkostoja,

osaamista ja ymmärrystä kansainvälisestä kulttuurikentästä. Vientituotteita ja kärkihankkeita ei kehity, jos ei ole kokemusta kansainvälisestä toimintaympäristöstä.

Perusedellytykset suomalaisen kulttuurin viennille luo omaleimainen ja korkeatasoinen kulttuuri. Vuonna 2007 opetusministeriön taiteen ja kulttuurin tuki oli kokonaisuudessaan valtion talousarviossa noin 391 miljoonaa euroa. Tästä kulttuurihallinnon virastojen ja laitosten tukemiseen käytettiin yhteensä 122,6 miljoonaa euroa, valtionosuuksiin kirjastoille, teattereille, orkestereille, museoille ja kuntien kulttuuritoimeen 212 miljoonaa euroa ja muuhun taiteen ja kulttuurin edistämiseen 55,4 miljoonaa euroa.

Taiteen ja kulttuurin julkinen rahoitus on kokonaisuudessaan noin miljardi, kun mukaan luetaan myös kuntien osuudet.

6. kehittämisohjelmatoimenpide: Kulttuuriviennin toimintaympäristön kehittäminen

Tekijänoikeustulojen verottaminen on hallitusohjelmassa mainittu hanke, ja se liittyy kulttuuriviennin kehittämisohjelmaan. Opetusministeriö on asettanut asiaa selvittävän työryhmän, jossa ovat edustettuina opetusministeriö, valtiovarainministeriö ja verohallitus. Työryhmän työn määräaika on 30.5.2008.

Luovien toimialojen neuvottelukunta Lune on perustettu vuonna 2006 seuraavien yhdistysten toimesta: Ohjelmatoimistojen Liitto ry OTL, Suomen elokuvatuottajien keskusliitto ry SEK, Suomen Ääni- ja kuvallennetuottajat ry ÄKT, Grafia ry, Teollisuustaitteen liitto Ornamo ry, Suomen audiovisuaalisen alan tuottajat ry SATU ja Elinkeinoelämän keskusliitto ry.

Neuvottelukunta seuraa aktiivisesti luovien toimialojen kehitystä kotimaassa ja EU:ssa, lisää alojen tun-

nettuutta, edistää alojen toimintaedellytyksiä aloittein ja asiantuntijatyön kautta sekä edistää eri osapuolten yhteisymmärrystä luovien alojen liiketoimintaa kohtaan. Eri sidosryhmien välinen verkostoituminen ja ennakkoluulojen vähentäminen ovat neuvottelukunnan toiminnan kohteina.

Neuvottelukunta on kannanotoillaan pyrkinyt tukemaan luovien toimialojen ja kulttuuriteollisuuden liiketoiminnan edellytysten parantamista. Neuvottelukunta on toiminut aktiivisesti luovien alojen kehittämisohjelman sisällyttämiseksi hallituksen ohjelmaan. Kulttuuriviennin edistämistä tukevat ratkaisut ja alan yhteistyö ovat samaten neuvottelukunnan toiminnan kohteena. Neuvottelukunta on mukana luovien alojen kansainvälisen konferenssin järjestämisessä vuonna 2009.

Neuvottelukunta pitää keskeisenä luovien toimialojen edistämisessä

- tekijänoikeusjärjestelmän uudistamista tukemaan alojen kehitystä
- verokannustinten ja muiden kansainvälisten mallien mukaisten taloudellisten insenttiivien luomista
- tuottajuuden ja tuottajaosaamisen sekä alan yrittäjyyden ja liiketoimintaosaamisen kehittämistä
- luovien alojen kehitystä tukevan elinkeinopolitiikan edistämistä
- alan rahoitusrakenteiden kehittämistä
- luoville aloille, kulttuurivientiin ja sisältötuotannon kehittämiseen kohdistuvan julkisen ja yksityisen T&K ja muun rahoituksen merkittävää nostamista
- luovien toimialojen edistämistä tukevan tietopankin kehittämistä.

Neuvottelukunnan puheenjohtajana toimii Taide- ja teollisuuden korkeakoulun rehtori, professori Yrjö Sotamaa ja sihteerinä liittojohtaja Kauko Rautiainen Elinkeinoelämän keskusliitosta.

4 Kulttuuriviennin kehittämisohjelman toimenpiteet jatkossa

Onko kulttuurilla vientiä? On! – Esitys Suomen kulttuuriviennin kehittämisohjelmaksi 2007–2011 julkaistiin maaliskuun alussa 2007. Syyskuussa 2007 opetusministeriö asetti kulttuuriviennin valmisteluryhmän ja ohjausryhmän.

Valmisteluryhmä on perustamisensa jälkeen tarkentanut kulttuuriviennin kehittämisohjelman toimenpiteitä ja laatinut esityksen ohjausryhmälle kulttuuriviennin toimenpiteistä vuosille 2008–2011. Esitykset on laadittu opetusministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön sekä ulkoasiainministeriön talousarvion mukaisesta rahoituksesta, niiden alaisten virastojen rahoitusmahdollisuuksista sekä rakennerahastorahoituksesta ja muusta mahdollisesta käytettävissä olevasta rahoituksesta.

Esitetyt toimenpiteet ovat valmisteluryhmän näkemyksen mukaan kaikista tarpeellisimpia ja kiireellisimpiä. Valmisteluryhmä seuraa toimien tehokkuutta jatkuvasti ja raportoi niistä ohjausryhmälle. Lisäksi valmisteluryhmä tekee tarpeen mukaan esityksiä ohjausryhmälle painopisteiden täsmentämisestä sekä mahdollisista uusista toimenpiteistä.

Valmisteluryhmä on tarkastellut kulttuurivientirahoitusta:

- vuoden 2009 talousarvioesityksen laatimista varten
- vuosien 2009–2011 talousarvioesitysten laatimista varten.

Toimenpiteiden jäsentely tässä julkaisussa mukailee Onko kulttuurilla vientiä? ON! -esitystä. Lisärahoitusesitykset on tekstissä merkitty kunkin kehittämis-toimenpiteen kohdalle. ON! -raportin sivuilla 19–20 olevan taulukon avulla voi tarkastella ON! -esityksen toteutuneita tai toteutumassa olevia toimenpiteitä. Tekstiosuudessa on kerrottu yksityiskohtaisemmin valmisteluryhmän esittämät ja ohjausryhmän hyväksymät toimenpiteet kehittämisohjelman jatkoa varten tulevana vuosina. Tekstissä käsitellään esityksiä, jotka kohdistuvat pääosin kolmeen ajankohtaisimpaan kehittämiskohteeseen: yritystoiminnan kehittäminen, klusterien ja verkostojen vahvistaminen sekä kansainvälinen markkinointi ja promootio.

Kehittämiskohde	Toimenpide	Toimeenpano	Rahoitus ja/tai vastuutaho
Yritystoiminnan kehittäminen			
liiketoiminta-osaaminen	alkavien sekä pien- ja mikroyritysten neuvonta- ja kehittämisspalvelujen ohjelma (osana luovien toimialojen yritysten ja yritysverkostojen kasvun ja kansainvälistymisen ohjelmaa)	Aloittavien yritysten rahoitus LUOTU -hanke	TEM TEM
kasvu ja kansainvälistyminen	luovien toimialojen yritysten ja yritysverkostojen kasvun ja kansainvälistymisen ohjelma yritysten/ammattilaisten kansainvälistymisen täydennyskoulutus viennin kärkihanketuki toimialojen yritysten vientitukijärjestelmän kehittäminen kansainvälisten tuotantojen synnyn edistäminen ja kansainvälisen pääomituksen vahvistaminen Elokuvatuotannon ja kansainvälisten jakeluverkostojen vahvistaminen	Luovien alojen kasvun ja kansainvälistymisen kehittämisohjelma 2007–2013 Tuki kulttuuritoimialojen manageri-, johtamis- ja vientiosaamisen kehittämiseen Kansainvälisen liiketoiminnan ja johtamisen (Leadership) -koulutuksen luominen Määräraha kulttuuriviennin kehittämisohjelman toimeenpanoon Finnvera Oyj:n korkotuet Yritysten investointi- ja kehittämiss-hankkeiden tukeminen Kulttuuriviennin liiketalous- ja kehittämiss-ohjelma	OPM, ESR OPM, ESR OPM TEM (Finnvera Oyj) TEM (TE-keskukset) TEM, OPM Yksityiset säätiöt OPM
tuotekehitys ja innovaatiotoiminta	tuotekehitys ja demorahoitus	Avustukset teknologiseen tutkimukseen ja kehitykseen (tuotekehitystuki) Lainat teknologiseen tutkimukseen ja kehitykseen Julkinen tutkimus- ja kehittämistoiminta, avustukset teknologiseen tutkimukseen ja kehitykseen	TEM (Tekes) TEM (Tekes) TEM (Tekes)
tuottaja-, jakelija- ja välittäjäportaan vahvistaminen	kulttuurin matkailullinen tuotteistaminen markkinoinnin, myynnin ja ansaintalogiikoiden kehittäminen	Tuki kulttuurin matkailullisen tuotteistamisen edistämiseen toimintaohjelman mukaisesti Kulttuurimatkailun työryhmä	OPM

Kehittämiskohde	Toimenpide	Toimeenpano	Rahoitus ja/tai vastuutaho
Klusterien ja verkostojen vahvistaminen			
toimialakohtaisten ja poikkisektoraalisten klustereiden vahvistaminen	taiteen tiedotuskeskusten ja toimialajärjestöjen vientiosaamisen ja -kyvyn lisääminen	Määräraha taiteen alan tiedotuskeskusten toimintaan	OPM
	toimialojen yhteishankkeet vientiosaamisen lisäämiseksi	EU:n ja kansainvälisten rahoituslähteiden hyödyntämiseen tarkoitettu hankevalmistelutuki	TEM (Tekes), OPM
	kuntien ja alueiden toimet vientiosaamisen lisäämiseksi	Avustukset Hanke- ja ohjelmatoiminnan selvitys- ja kehittämismenoihin	TEM (Tekes)
		Alueiden kehittäminen ja osaamiskeskusohjelma	TEM, OPM
vientiverkoston kehitys	vientiverkoston rahoitus	Avustus elinkeinopolitiikkaa edistävälle järjestöille	TEM
Kansainvälinen markkinointi ja promootio			
yritys- ja toimialakohtaisen markkinoinnin ja promootion kehittäminen	vientitapahtumiin osallistuminen	Markkinamahdollisuudet ja niiden hyödyntäminen	UM, OPM, TEM (Finpro)
	viennin suur tapahtumien tuki	Vientikiertueiden-, festivaali- ja messuosallistuminen tuki	OPM, TEM
	vienti- ja myyntitapahtumien tuottamisen tuki	Kansainvälistymisavustus yritysten yhteishankkeisiin	TEM
tukirakenteiden kehittäminen	kulttuuriviennin tukiverkosto	Määräraha kulttuuriviennin edistämiseksi	OPM
	kulttuuri-instituuttien toiminnan ja kulttuuriviennin osaamisen kehittäminen	Kulttuuri-instituuttien valtionavustukset ja informaatio-ohjaus	OPM
	Suomen edustustojen ja kulttuuri-instituuttien yhteistyön kehittäminen kulttuuriviennissä	Suomen ulkomaanedustustojen ja kulttuuri-instituuttien yhteistyöasiakirjat	OPM, UM
	vientimarkkinoinnin ja -viestinnän kehittäminen	Luovien alojen kasvun ja kansainvälistymisen kehittämisohjelma 2007–2013	OPM, ESR

Kehittämiskohde	Toimenpide	Toimeenpano	Rahoitus ja/tai vastuutaho
Kulttuuriviennin rakenteet			
julkishallinnon kulttuurivientiä koskevan osaamisen ja yhteistyön kehittäminen	systemaattisen tiedonvaihdon, koordinaation ja kehittämisohjelman seurannan järjestäminen	Kulttuuriviennin vuosittaiset seurantaraportit Kulttuuriviennin ohjaus- ja valmisteluryhmät	OPM, TEM, UM OPM, TEM, UM
toimialoja ml. niiden vientiä koskevan tietoperustan vahvistaminen	kulttuurin toimialojen satelliittitilinpidon kehittäminen	Satelliittitilinpidon tietoperustan parantaminen	OPM
Kansainvälinen kulttuuriyhteistyö ja -vaihto			
kansainvälisen kulttuuriyhteistyön ja -vaihdon kehittäminen	ilman liiketaloudellisia tavoitteita olevan kahdenvälisen ja monenkeskisen kulttuuriyhteistyön ja -vaihdon edistäminen	Määräraha kansainväliseen yhteistyöhön – Kulttuuritoimialan kansainväliset hankkeet Suomen edustustojen kulttuuritoimintamäärärahat ja tulosohjaus Määräraha taiteen keskustoimikunnan ja taidetoimikuntien toimintamenoihin – Taiteen keskustoimikunnan käytettäväksi taiteenalan kansainvälisiin avustuksiin	OPM UM OPM Yksityiset säätiöt
	uusien ja etenkin nuorten kykyjen promovointi yhteistyössä taide- ja ammattikorkeakoulujen kanssa	Taiteen ja kulttuurin tukijärjestelmä	OPM, kunnat
	taiteilijoiden ja alan opiskelijoiden liikkuvuuden edistäminen	CIMOn ohjelmat, taiteen keskustoimikunnan apurahat	OPM, TKT, CIMO
Kulttuuriviennin toimintaympäristö			
kansainvälisesti kilpailukykyisen verotuksen kehittäminen	toimialojen verotuksen kehittäminen	Tekijänoikeustulojen verotuksen kehittämisyöryhmä	OPM, VM

Opetusministeriön koko kulttuurivientituki mukaan lukien Suomen ulkomailla toimivien kulttuuri-instituuttien ja taiteen tiedotuskeskusten toiminta-avustukset ovat yhteensä laskien noin 10 miljoonaa. Kulttuuriviennin kehittämisohjelman toimeenpanon varmistamiseksi ja sen riittävän ohjausvaikutuksen aikaansaamiseksi tarvitaan kehittyneempiä ja täsmällisempiä ohjelmatyyppejä toimenpiteitä. Niiden toteuttamiseksi tarvitaan jonkin verran lisärahoitusta.

Työ- ja elinkeinoministeriö ja sen alainen hallinto myöntävät vuosittain yritystukia yhteensä yli 800 miljoonaa euroa, josta osa voi suuntautua luovien alojen yritystoiminnan ja kulttuuriviennin rahoittamiseen. Alojen osuutta kokonaisrahoituksesta ei tiedetä täsmällisesti, mutta esimerkiksi kansainvälistymisavustuksia yritysten yhteishankkeisiin on myönnetty vuonna 2007 siten, että kulttuurivientiryitysten osuus oli 4,3 % koko määrärahasta, eli 766 000 euroa. Finnvera rahoitti instrumenttiansa kautta kulttuurin toimialojen yrityksiä yhteensä n. 40 miljoonalla eurolla ja Tekes n. 10 miljoonalla. Jatkossa on edelleen tarpeen vahvistaa luovien alojen ja kulttuurivientiryitysten osuutta kokonaisrahoituksesta, koska erityisesti alojen kansainvälinen kasvupotentiaali on merkittävä.

Ulkoasiainministeriö toteuttaa kulttuuriviennin kehittämisohjelmaa yhdessä muiden ministeriöiden kanssa hyödyntäen Suomen ulkomaanedustustojen resursseja ja asiantuntemusta.

Yritystoiminnan kehittäminen

Kulttuuriviennin taustana olleissa selvityksissä on käynyt ilmi, että kulttuuriviennin suurimpia esteitä ovat tällä hetkellä puutteet liiketoimintaosaamisessa, markkinoinnissa, verkostoitumisessa ja brändäyksessä. Kulttuuriviennin kehittämissyöryhmä ja nykyinen kulttuuriviennin valmisteluryhmä ovat määrittäneet konkreettiset toimet, joilla heikkouksiin voidaan

puuttua. Tämän vuoksi kulttuuriviennin kehittämisohjelman alkuvaiheessa on panostettu erityisesti yritystoiminnan edellytysten kehittämiseen.

Kulttuurivientiohjelman toimeenpano

Opetusministeriö toimeenpanee kulttuuriviennin kehittämisohjelmaa vuonna 2008 myöntämällä tukea kulttuuriviennin kärkihankkeisiin 894 000 euroa momentilta 29.80.52 ja 800 000 euroa momentilta 29.80.56 (katso s. 43). Valmisteluryhmän näkemyksen mukaan momentin 29.80.52 käyttösuunnitelman kohdan 29.80.52.23.1 (kulttuuriviennin kehittämisohjelman toimeenpano) määrärahaa tulisi lisätä 2 miljoonalla eurolla vuonna 2009.

Tästä määrärahasta esitetään kärkihanketukeen lisäystä 250 000 euroa, jolloin vuonna 2009 tarkoitukseen olisi käytettävissä yhteensä 1 144 000 euroa. Lisäksi määrärahalla käynnistettäisiin seuraavat ohjelmalliset kulttuuriviennin kehittämistoimenpiteet: kansainvälisten tuottajien edistäminen, tuotekehitys- ja innovaatiotoiminnan kehittäminen erityisesti kulttuurimatkailun alalla, hankevalmistelun vahvistaminen ja tuottaja- ja manageriosaamisen kehittäminen.

Yritystoiminnan edellytysten kehittämiseksi valmisteluryhmä esittää seuraavia toimenpiteitä:

Liiketoimintaosaaminen

Luovilla aloilla ja kulttuuriviennissä aloittavilla yrityksillä on haasteita yrityksen käynnistämisen rahoituksessa. Tämä koskee erityisesti alan välittäjätoimintaa, kuten tuottajia, agentteja, managereita ja muita välittäjiä. Jotta näiden vienninedistämistoiminta saadaan käyntiin riittävän hyvin, tarvitaan tukimuotoja, jotka takaavat yritykselle 70–80 % käynnistämisrahoituksen ensimmäisten 2–3 vuoden ajan.

Valmisteluryhmä esittää työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalaa koskien, että luovien alojen ja

kulttuurivientiryitysten käynnistämisaikasta lisätään yritysten alkuvaiheen tukemiseksi. Rahoituksen käyttöä ohjataan tulossopimusten kautta siten, että rahoitus vastaa tulevaisuudessa luovien alojen ja kulttuurivientiryitysten osuutta koko yrityskannasta. Työ- ja elinkeinoministeriö ja sen LUOTU-hanke vastaavat tulosohjauksesta omalta osaltaan.

Kasvu ja kansainvälistyminen

Tuottaja- ja välittäjäportaasta suhteellinen heikkous on rakenteellinen ongelma, joka vaikeuttaa kulttuurituotteiden ja -palveluiden vientiä. Ongelman korjaamiseksi valmisteluryhmä esittää ammatissa toimivien managerien, tuottajien yms. täydennyskoulutukseksi tukea, joka mahdollistaisi työskentelyn/harjoittelun korkeatasoisissa kansainvälisissä yrityksissä tai koulutuslaitoksissa. Valmisteluryhmä esittää kulttuuritoimialojen manageri-, johtamis- ja vientiosaamisen kehittämiseen on 100 000 euroa vuodelle 2009 opetusministeriön pääluokassa olevista veikkausvoittovaroista käyttösuunnitelman kohdasta 29.80.52.23.1.

* * *

Suomi saa ohjelmakaudella 2007–2013 rakennerahastorahoitusta Euroopan unionilta kahdesta rakennerahastosta: Euroopan sosiaalirahastosta ja aluekehitysrahastosta, joiden osuus on yhteensä n. 3,5 miljardia euroa. Rahoituksesta suurin osa jakautuu suuralueittain ja maakunnittain. Valtakunnallisesti toteutetaan kehittämissuunnitelmia eri hallinnonaloilla. Näistä kehittämissuunnitelmista kulttuuriviennin edistämiseen soveltuu opetusministeriön koordinoima Luovien alojen yritystoiminnan kasvun ja kansainvälistymisen kehittämissuunnitelma, jonka EU- ja valtion rahoituksen osuus on 14,6 miljoonaa euroa.

Kulttuuriviennin valmisteluryhmä esittää, että alueellisten toimijoiden tietoa luovien alojen yritystoiminnan ja kulttuuriviennin prioriteeteista vahviste-

taan ja alueellisia toimijoita aktivoidaan hakemaan rakennerahastorahoitusta omilta alueiltaan. Alueellisten rahoittajien tulisi suunnata EU-rakennerahastorahoitusta luovien alojen yritystoiminnan ja kulttuurivientien kehittämiseen. Hankkeiden välisiä, valtakunnallisia yhteistyöverkostoja vahvistetaan ja hankkeiden luomia hyviä käytäntöjä koskevaa tietoutta levitetään entistä tehokkaammin. Luovien alojen yritystoiminnan kasvun ja kansainvälistymisen kehittämissuunnitelman kautta pyritään lisäksi hankkeistamaan ja rahoittamaan seuraavia hankkeita:

esitetään luovien alojen kansainvälistymissuunnitelman käynnistäminen tuottaja- ja manageritoiminnan kehittämiseksi. Ohjelma tähtää tuottaja- ja välittäjäportaasta suhteellisen heikkouden poistamiseen. Hankkeeseen esitetään rahoitusta 100 000 euroa vuonna 2008, 500 000 euroa vuonna 2009 ja kahdeksi seuraavaksi vuodeksi 200 000 euron kasvua.

Ohjelma tukee välittäjäammattilaisten kouluttamista sekä työskentelyä korkeatasoisissa kansainvälisissä yrityksissä ja koulutuslaitoksissa. Se parantaa kulttuuriviennin kannalta olennaista mentorointi- ja sparrausjärjestelmää sekä tukee ammatillisessa erikoistumisvaiheessa residenssijärjestelmän kehittämistä. Lisäksi kannustetaan koulutusorganisaatioita, yrityksiä, toimialajärjestöjä ja muita toimijoita tiivistämään yhteistyötään koulutuksen suunnittelussa, lisäämään työssäoppimisen ja työharjoittelun mahdollisuuksia sekä kehittämään ja tehostamaan koulutusta ja osaamista lisääviä järjestelyitä ja trainee-ohjelmia.

Osana kehittämistä toteutetaan kartoitushanke välittäjäportaasta ammattikuvista, alan hyvistä toimintamalleista, urakehityksestä, työmarkkinoista ja osamistarpeista. Lisäksi selvitetään uudenlaisia yritysrahoitusmuotoja tuottaja- ja manageritoiminnan tukemiseksi yritysten ensimmäisten 2–3 vuoden aikana.

Kulttuuriviennin koulutustarjonnan heikkoutena on erityisesti strategiseen johtajuuteen liittyvien koulutussisältöjen vähäisyys. Myös palveluliiketoimin-

nan kehittäminen on ala, joka on toistaiseksi riittä-
mättömästi huomioitu koulutuksessa. Kulttuurivien-
nin valmisteluryhmä esittää 100 000 euroa ESR -ra-
hoitusta Kansainvälisen liiketoiminnan ja johtamisen
(Leadership) -koulutuksen luomiseksi 100 000 euroa
vuonna 2008 ja seuraaviksi vuosiksi vuoteen 2011
saakka 250 000 euroa.

Rahoituksella tuetaan korkeakoulutasoisen luovien
alojen strategisen johtamisen koulutuksen ja sitä tuke-
van tutkimuksen kehittämistä olemassa olevien kou-
lustoimijoiden, kuten taideyliopistojen, johtamis-
tieteen ja kauppatieteiden laitosten yhteistyönä. Kes-
keisiä näkökulmia ovat mm. palveluliiketoiminnan
kehittäminen, business to business (B2B) ja muuttu-
vat liiketoimintamallit sekä luovien yksilöiden ja pro-
sessien johtaminen. Koulutus on lähtökohtaisesti kan-
sainvälistä, suomalaisten ja kansainvälisten yliopisto-
jen ja korkeakoulujen yhteistyössä toteuttamaa.

Toimialojen yritysten vientitukijärjestelmän kehittäminen

Yritysten investointi- ja kehittämishankeavustukset
ovat yrityskohtaisia ja niitä voi hakea eri puolilla Suo-
mea sijaitsevista viidestätoista TE-keskuksesta. Rahoit-
tusta on käytettävissä 37,2 miljoonaa euroa (moment-
ti 32.30.45). Avustusta voidaan myöntää yrityksen
kehittämiseen, yritystoiminnan käynnistämiseen, toi-
mintaympäristötukena myös kunnallisille toimijoille.

Yksinyrittäjän tukikokeiluun on varattu 9,8 mil-
joonan euron määräraha vuonna 2008. Se on tar-
koitettu yhden hengen yrityksille toisen työntekijän
palkkaamiseen. TE-keskukset osallistuvat luovien toi-
mialojen ja kulttuurivientiyhtyritysten toimien tukemi-
seen. Työ- ja elinkeinoministeriö jatkaa TE-keskusten
ohjeistamista siten, että ne tunnistavat alan tarpeet ja
mahdollisuudet.

* * *

Finnvera Oyj:llä on käytössään erilaisia lainoi-
tumahdollisuuksia luovien alojen ja kulttuurivien-
nin yrityksille, kuten naisyrittäjälaina ja vientituotot.
Finnveralla on lainavaltuutta käytettävissä 128 mil-
joonaa euroa ja erityiskorkotukien lainavaltuutta 114
miljoonaa euroa (momentti 32.30.42). Pelialan yri-
tyksistä jotkut ovat hakeneet Finnveran korkotukea
jo vuodesta 2003. Luovien alojen ja kulttuuriviennin
yritykset tarvitsevat lisäksi uudentyyppejä rahoitus-
ratkaisuja, sillä tällä hetkellä riskipääomaa on saatavil-
la vähän alan kehittämiseksi.

Kulttuuriviennin valmisteluryhmä esittää, että
Finnvera Oyj huomioi rahoitusta myöntäessään luo-
vien toimialojen yritysten ja kulttuurivientiyhtyritysten
tarpeet ja että selvitetään mahdollisuudet saada aikaan
oma lainoitusmalli luovien alojen- ja kulttuurivien-
tiyrityksille. Samassa yhteydessä tutkitaan mahdolli-
suudet yhdistysten rahoittamiseen. Lisäksi selvitetään,
miten luoville toimialoille voidaan Suomessa luoda
riskirahoitus/riskipääoma/pääomitus -malli.

Kansainvälisten tuotantojen synnyn edistäminen

Yksi suurimmista yritystoiminnan kehittämisen on-
gelmistä on yritysten heikko riskirahoitus, pääomitus
ja lainoitus eri muodoissaan. Kulttuurivientiyhtyrityk-
siltä tämä yritystoiminnan tukimuoto puuttuu Suo-
messa käytännössä kokonaan. Useissa muissa maissa
on jo huomattavan kehittyneitä luovien alojen yri-
tysten rahoitusjärjestelmiä. Valmisteluryhmä esittää,
että OPM mahdollisesti yhdessä TEM:n kanssa teki-
si aloitteen tällaisten rahoitusjärjestelmien luomisesta
luoville toimialoille yhdessä Sitran kanssa. Opetus-
ministeriön hallinnonalan osuudeksi kulttuuriviennin
liiketalous- ja kehittämisohjelmaan esitetään varatta-
vaksi 500 000 euroa momentin 29.80.52 käyttösuun-
nitelman kohtaan 29.80.52.23.1.

* * *

Kulttuurin ja luovien alojen merkittäviä rahoittajia ovat yksityiset säätiöt. Ne voisivat varmistaa mahdollisuuden osoittaa entistä enemmän rahoitusta kulttuurivientiin ja yksityiselle sektorille. Kulttuurivientin valmisteluryhmä kutsuu yksityiset säätiöt koolle keskustelemaan mahdollisuuksista edistää kulttuurivientiä.

Tuotekehitys ja innovaatiotoiminta

Kulttuurimatkailun kehittäminen on osa Valtioneuvoston matkailustrategiaa ja kulttuuriviennin kehittämisohjelmaa. Kulttuurimatkailun kehittäminen edellyttää uudenlaisia toimenpiteitä kulttuurin ja matkailun toimijoilta ja yhteistyötä kulttuurimatkailutuotteiden aikaansaamiseksi sekä markkinoimiseksi. Näiden toimenpiteiden käynnistämiseen on tarpeen varata oma määräraha. Kulttuuriviennin valmisteluryhmä esittää kulttuurin matkailullisen tuotteistamisen edistämiseen varattavaksi 300 000 euroa opetusministeriön pääluokassa olevista veikkausvoittovaroista momentille 29.80.52 käyttösunnitelman kohtaan 29.80.52.23.1.

* * *

Tekesin tuotekehitysohjelmista luovien toimialojen yrityksille ja kulttuuriviennin kehittämiseen soveltuvia ohjelmia ovat tällä hetkellä mm.:

- Verso – Vertical Software Solutions 2006–2010
- Serve – Innovatiiviset palvelut 2006–2010
- Vapaa-ajan palvelut 2006–2009
- Nuorten innovatiivisten yritysten rahoitus

Rahoitusvaltuus julkiseen tutkimus- ja kehittämis-toimintaan (momentti 32.20.20) on kokonaisuudessaan vuonna 2008 yrityksille 185 miljoonaa euroa. Luoville aloille ja kulttuurivientiin soveltuu tällä het-

kellä edellä mainittujen ohjelmien rahoitus. Esimerkiksi vapaa-ajan palveluiden ohjelmaan on varattu 6,8 miljoonaa euroa vuonna 2008 ja vuonna 2009 7,1 miljoonaa euroa. Sen erityishuomion kohteena vuonna 2008 ovat kulttuuriyritykset.

Työ- ja elinkeinoministeriön myöntämällä avustuksella teknologiseen tutkimukseen ja kehitykseen kannustetaan yrityksiä ja muita yhteisöjä tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan sekä yhteisiin teknologia-, tutkimus- ja kehitys- sekä innovaatio-ohjelmiin, joiden avulla pyritään nopeuttamaan kehitystä sekä kasvattamaan jalostusarvoa ja tuottavuutta. Rahoitusvaltuus avustuksiin teknologiseen tutkimukseen ja kehitykseen on 213 miljoonaa euroa vuonna 2008 (momentti 32.20.40). Lainavaltuutta teknologiseen tutkimukseen ja kehitykseen (momentti 32.20.38) on käytettävissä 84,5 miljoonaa euroa.

Kulttuuriviennin valmisteluryhmä esittää, että Tekes huomioi teknologiaohjelmia laatiessaan luovien toimialojen yritysten ja kulttuurivientiryitysten tarpeet. Kulttuuriyrityksiä ja – yhdistyksiä aktivoidaan hakemaan rahoitusta ohjelmista ja muodostamaan yhteishankkeita. Luovien alojen ja kulttuurivientiryityksille suunnatun oman ohjelman valmistelu aloitetaan. Työ- ja elinkeinoministeriön LUOTU-hanke valmistelee asiaa omalta osaltaan.

Klusterien ja verkostojen vahvistaminen

Toimialakohtaisten ja poikkisektoriaalisten klusterien vahvistaminen

Ulkoministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön ja opetusministeriön toimialojen yhteisin toimin luodaan edellytykset sille, että kansainvälistä markkinointia ja promootiota voidaan tehdä mahdollisimman tehokkaasti. Eri taiteen aloilla tarvitaan lisää mahdollisuuksia ryhmille ja yrityksille tehdä entistä enemmän vien-

tikiertueita ja osallistua festivaaleille, messuille tms. myynti- ja markkinointitapahtumiin.

Taiteen tiedotuskeskukset ovat ministeriöiden strategisia kumppaneita kulttuuriviennin kehittämisessä. Opetusministeriö myönsi taiteen tiedotuskeskusten tukemiseen 1 859 000 miljoonaa euroa vuonna 2008 momentilta 29.80.52. Valmisteluryhmä pitää vientikiertueiden sekä messu- ja festivaaliosallistumisen tukea yhtenä tärkeimpänä ja tehokkaimpana kulttuuriviennin kehittämisen toimenpiteenä. Esitetty määräraha tulee nähdä investointina kansainvälisen uran ja myynnin edistämiseksi.

Kulttuuriviennin valmisteluryhmä esittää taiteen tiedotuskeskuksille osoitettavaksi opetusministeriön pääluokassa olevista veikkausvoittovaroista momentille 29.80.52 käyttösuunnitelman kohtaan 29.80.52.23.3 vuodesta 2009 lähtien 700 000 euroa delegoitavaksi vientikiertue-, festivaali- ja messuosallistumistukiin yksittäisille yrityksille, ryhmille ja muille toimijoille.

* * *

Usein laajempien hankkeiden käynnistäminen edellyttää yrityksiltä rahallisia panostuksia jo valmisteluvaiheessa. Tekesille on vuoden 2008 talousarviossa varattu hanke- ja ohjelmatoiminnan selvitys- ja kehittämismenoihin 12,6 miljoonaa euroa (momentti 32.20.21). Määrärahaa tarvitaan laajojen hankkeiden ja kumppanuuksien kehittämiseen ja rahoitusjärjestelyiden rakentamiseen. Tekesin määräraha ei läheskään aina sovellu luovien alojen ja kulttuurivientiyrittäjien hankkeiden valmisteluun, vaan toimialalla tarvitaan omaa hankekehitysmäärärahaa erityisesti EU-rahoituksen järjestämiseksi. Ilman tällaista rahoitusmuotoa EU:n ja kansainvälisen rahoituksen hyödyntäminen on vaikeaa.

Kulttuuriviennin valmisteluryhmä esittää varattavaksi hankevalmistelutukea valtion talousarviossa 150 000 euroa opetusministeriön pääluokassa olevis-

ta veikkausvoittovaroista momentille 29.80.52 käyttösuunnitelman kohtaan 29.80.52.23.1.

Valmisteluryhmä esittää myös, että Tekes huomioi hankevalmistelurahoitusta myöntäessään luovien alojen ja kulttuurivientiyrittäjien tarpeet.

Kuntien ja alueiden toimet vientiosaamisen lisäämiseksi

Työ- ja elinkeinoministeriön alaisuudessa toimii tällä hetkellä erilaisia kehittämisohjelmia, kuten osaamiskeskus- ja aluekeskusohjelmat. Ne voivat myöntää erilaista valmistelurahaa hankkeille. Ohjelmarakenne on uudistumassa parhaillaan. Osaamiskeskusohjelman rahoitusvaltuus vuonna 2008 on 9,1 miljoonaa euroa ja kaupunkipoliittisten toimien, ml. metropoli-politiikka sekä aluekeskusten kehittäminen, 9,5 miljoonaa euroa. Lisäksi maaseutupoliittisen kokonaisohjelman rahoitusvaltuus on 1,25 miljoonaa euroa.

Kulttuuriviennin valmisteluryhmä esittää, että työ- ja elinkeinoministeriö kannustaa osaamiskeskusohjelmaa ja muita alueiden kehittämiseen liittyviä ohjelmia osaltaan rahoittamaan luovien alojen ja kulttuuriviennin alaa.

Vientiverkoston kehitys

Työ- ja elinkeinoministeriö myöntää avustuksia elinkeinopolitiikkaa edistäville järjestöille. Avustuksia voidaan myöntää ulkomaisten investointien edistämistä aiheutuviin kustannuksiin. Tällä hetkellä elinkeinopolitiikkaa edistävien järjestöjen joukossa ovat mm: Finpro, Fintra, Suomalais-ruotsalainen sekä Suomalais-venäläinen kauppakamari, Osuuskuunta Viexpo, Finland Convention Bureau, Music Export Finland, Invest in Finland Bureau ja Suomen Taideteollisuusyhdistys. Kyseessä on yleisavustus, joka myönnetään näiden järjestöjen toiminnan menoihin, kuten palkkoihin ja vuokriin. Kaikkiaan määrärahaa elin-

keinopolitiikkaa edistävien järjestöjen tukemiseksi on käytettävissä 29,6 miljoonaa euroa (momentti 32.30.47).

Kulttuuriviennin valmisteluryhmä esittää, että luovien alojen ja kulttuuriviennin kypsien toimijoiden vientiverkostot rahoitetaan muutaman vuoden kuluessa elinkeinopolitiikkaa edistävien järjestöjen avustuksiin osoitetusta määrärahasta.

Kansainvälinen markkinointi ja promootio

Työ- ja elinkeinoministeriöstä voidaan hakea valtionavustusta vähintään neljän yrityksen toteuttaman yhteishankkeen toteutukseen. Kulttuurialalta yhteishankkeita ovat toteuttaneet muun muassa: Musex, Suomen Taideteollisuusyhdistys, Neogames, Teatterin tiedotuskeskus (Spin-pilotti), Alvar Aalto museo ja Helsingin Taidehalli. Avustettavia hanketyyppejä ovat muun muassa näyttelyosallistumiset, vientiverkostot, yhteisesti toteutetut laajemmat markkinointihankkeet, lehtimiesvierailut, esitteiden ja julkaisujen painatus. Rahoitusvaltuus yritysten yhteishankkeisiin vuonna 2008 on 19,2 miljoonaa euroa momentilta 32.30.40.

Kulttuuriviennin valmisteluryhmä esittää määrärahan myöntämiseen liittyvien ohjeiden muuttamista siten, että esim. taidegalleriat voivat saada avustusta yhteisiin messuosallistumisiin. Lisäksi selvitetään, miten voidaan avustaa suomalaisten taiteilijoiden, esimerkiksi näyttelijöiden osaamisen vientiä sekä yrityksiä ja agentteja henkilötoimialoilla.

* * *

Opetusministeriön määräraha kulttuuriviennin edistämiseksi on keskeinen kulttuuriviennin kehittämissuunnitelman täytäntöönpanon väline. Määrärahasta tuetaan erityisesti kulttuurin tukiverkoston, kuten taiteen tiedotuskeskusten ja kulttuuri-instituuttien toiminnan ja rakenteiden kehittämistä. Kyse on toimi-

aloja yleisesti hyödyttävien kulttuuriviennin toimien ja rakenteiden kehittämisestä samoin kuin toimiala-identiteetin ja -brändin vahvistamisesta. Momentilla 29.80.56 olevaan 800 000 euron määrärahaan (katso s. 38), Kulttuurivientiohjelman toimeenpano) esitetään lisäystä 400 000 euroa vuodeksi 2010 ja edelleen 100 000 euron lisäystä vuodeksi 2011.

* * *

Suomen ulkomailla toimivat kulttuuri- ja tiedeinstituutit tarjoavat hyödyllisen kulttuuriviennin väylän. Niiden kulttuuriviennin osaamisen ja -toimintamallien kehittäminen on osa kulttuuriviennin kehittämissuunnitelman toimeenpanoa. Opetusministeriö myönsi vuonna 2008 avustuksia kulttuuri-instituuttien tukemiseksi 4 378 000 euroa momentilta 29.80.50. Valmisteluryhmä esittää myönnettäväksi kulttuuri-instituuttien kulttuuriviennin toimintamallien kehittämiseen ja kulttuurivientihankkeisiin opetusministeriön pääluokkaan kuuluvista veikkausvoittovaroista momentilta 29.80.52 käyttösuunnitelman kohdasta 29.80.52.23.5 (uusi käyttösuunnitelman kohta) 400 000 euroa vuodesta 2009 alkaen.

* * *

Taiteen tiedotuskeskuksilla on kansainvälisten kulttuurimarkkinoiden tuntemusta, hyvät verkostot ja käsitys keinoista, joilla markkinoilla esiinnyttäen ja joilla sinne pyritään. Suomen ulkomaan edustustot ja kulttuuri-instituutit avustavat yhteyksien ja mahdollisuuksien avaamisessa. Tämän lisäksi tarvitaan järjestelmällisiä toimiala-, maa- ja aluekohtaisia kulttuurimarkkinoiden kartoituksia Suomen näkökulmasta.

Ulkoministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön ja opetusministeriön toimialojen yhteisenä asiana luodaan edellytykset sille, että Finpron asiantuntemusta ja vientipalvelukonseptia voitaisiin paremmin hyödyntää kulttuurimarkkinoiden kartoittamiseksi ja edistämiseksi potentiaalisilla markkinoilla. On välttämätön-

tä tunnistaa viennin edistämisen kentän eri toimijat, toisiaan täydentävät osaamiset ja niiden mahdollistamat yhteishankkeet ja -prosessit. Tuomalla Finpron verkosto mukaan voidaan täydentää nykyisiä resursseja ja osaamisia etenkin liiketoimintamahdollisuuksien tunnistamisen ja luovan yritystoiminnan viennin osalta. Tavoitteena on verkottaa nykyiset kulttuurin vientiä tukevat organisaatiot ja toimijat, tunnistaa toimijoiden vahvuudet ja luontevat toisiaan täydentävät roolit sekä siirtää osaamista ja parhaita käytäntöjä eri kulttuuritoimialojen ja verkostojen välillä.

* * *

Suomella on mittava ulkomainen kulttuuriviennin asiantuntijaverkosto, johon kuuluu lähes 100 ulkomaanmaanedustustoa ja 16 ulkomailla toimivaa kulttuuri- ja tiedeinstituuttia. Molempien tehtävänä on Suomen kulttuurisuhteiden kehittäminen, kulttuuriviennin tehostaminen sekä uusien pitkäjänteisten yhteistyösuhteiden rakentaminen kotimaan ja ulkomaan kulttuuri-toimijoiden välille. Ne toimivat vahvan paikallistunteuksen omaavina verkottajina ja välittäjinä avaten suomalaistoimijoille uusia mahdollisuuksia ulkomailla.

Ulkoministeriö ja opetusministeriö antoivat syksyllä 2007 edustustoille ja instituuteille ohjeet laatia yhteistyöasiakirjat, joissa määritetään yhteiset tavoitteet ja yhteistyön pelisäännöt. Asemapaikkakohtaisesti edustustojen ja instituuttien edellytetään kytkeytyvän tehokkaasti kulttuurivientihankkeeseen ja sen tarvitsemien verkostojen ja kärkihankkeiden toteuttamiseen.

Yhteistyöprosessia kehitetään jatkuvasti molempien ministeriöiden sekä instituuttiyhdistyksen Helsingissä toimivan asiamiehen kesken. Yhteistyöasiakirjat uusitaan vuosittain. Seuraavan kerran se tehdään alkusyksystä 2008 samalla kun tarkastellaan uudistetun yhteistyön tuloksia. Yhteistyöasiakirjojen sisältö otetaan huomioon edustustojen vuotta 2009 koskevien tulosopimusten laadinnassa sekä instituuttien vuositavoitusuunnitelmissa.

Kansainvälinen kulttuuriyhteistyö- ja vaihto

Opetusministeriön kansainväliseen kulttuuri-, liikunta- ja nuorisotalon kulttuuriyhteistyöhön käytettävissä olevalla määrärahalta (momentti 29.01.21) tuetaan yleisesti kansainvälistä kulttuuriyhteistyötä. Kansainvälinen kulttuuriyhteistyö ja -vaihto ovat yksi Suomen kulttuuriviennin kehittämissuunnitelman 2007–2011 kehittämiskohteista. Määrärahaan ei esitetä lisäystä, mutta tavoitteena on uudistaa budjetin rakennetta siten, että opetusministeriön toiminta-avustusta saavien hakijoiden, kuten taiteen tiedotuskeskusten kansainvälisen toiminnan avustuksia ei myönnettäisi enää kansainvälisen kulttuuriyhteistyön määrärahoista vaan samalta momentilta kuin niiden toiminta-avustus. Näin ollen muihin kansainvälisen yhteistyön avustuksiin olisi käytössä enemmän varoja.

* * *

Opetusministeriö myöntää Taiteen keskustoimikunnan käytettäväksi määrärahan taiteenalan kansainvälisiin avustuksiin. Määräraha on vuonna 2008 500 000 euroa (momentti 29.80.52 käyttösunnitelman kohta 29.80.52.21.7). Taiteen keskustoimikunta myöntää avustusta taiteilijoille ja ryhmille ulkomaanmatka- ja residenssitoimintaan. Kyseessä on kulttuuriviennin valmisteluryhmän näkemyksen mukaan taiteilijoiden ja kulttuurin toimialojen ammattilaisten osaamista ja verkostoitumista merkittävästi tukeva ja kehittävä toiminta, joka edistää kulttuurivientiä. Tarkoitukseen ei saa tukea muista julkisista lähteistä. Valmisteluryhmä esittää, että määrärahaa korotettaisiin 300 000 euroa vuodelle 2009 ja edelleen 200 000 vuodesta 2010 eteenpäin.

Lopuksi

Toimenpiteet on laadittu opetusministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön sekä ulkoasiainministeriön ja muiden kulttuurivientitoimijoiden yhteistyönä hallitusohjelman mukaisesti vuosille 2008–2011. Toimenpiteet perustuvat vuonna 2007 julkaistuun Onko kulttuurilla vientiä? On! – Esitykseen Suomen kulttuuriviennin kehittämisohjelmaksi 2007–2011.

Valmisteluryhmä toimii vuoteen 2011 tähtäävän kehittämisohjelman vision toteuttamiseksi. Tärkein tehtävä on nostaa kulttuurivienti tasa-arvoiseksi vientialaksi muiden vientialojen rinnalle ja vahvistaa kulttuuri- ja luovia toimialoja, edistää uusien työpaikkojen syntymistä ja näin vaikuttaa sektorin kansantaloudelliseen kasvuun.

Johan Storgård:

”Meillä on edellytykset toteuttaa kulttuuriviennin kehittämisohjelmassa esitetty visio ja tavoitteet. Valmisteluryhmä on esittänyt ensimmäiset kehittämisohjelmakokonaisuudet toimenpideehdotuksineen. Niitä tarkistetaan ja niiden toteutumista seurataan vuosittain jatkuvan prosessin kautta. Meillä on ideat, tieto, taito ja resurssit. Joten jalat maahan, leuka ylös ja katse horisonttiin. Näin suomalaista kulttuuria viedään!”

Kulttuuriviennin kehittämisohjelman 2007–2011 visio:

Kulttuurivienti on kasvanut tunnustetuksi osaksi suomalaista vientitoimintaa. Kulttuuriviennin arvo on vähintään kolminkertaistunut ja luovat toimialat ovat vahvistaneet maamme elinkeinorakennetta. Kulttuuri on nykyistä selkeästi vahvempi osa Suomi-kuvaa ja -brändiä. Kulttuurin kentässä toimivien yksilöiden ja ryhmien taloudellinen hyvinvointi on parantunut vientitoiminnan kautta.

Kulttuuriviennin valmisteluryhmän puheenjohtaja
Johan Storgård

Valmisteluryhmän jäsenet:

Kai Amberla

Ilona Anhava

Iris Autio

KooPee Hiltunen

Anja-Tuulikki Huovinen

Riitta Kaivosoja

Raila Kehälinna

Hannele Koivunen

Jukka Liedes

Ilkka Matila

Vesa Mauriala

Niko Nordström

Anne Päckilä

Sanna Rekola

Hannu Saha

Petri Tuomi-Nikula

Ilmi Villacís

Paula Tuomikoski

Petra Tarjanne, pääsihteeri

Timo Heino, pääsihteeri

Kimmo Aulake, pääsihteeri

Kirsi Kaunisharju, sihteeri

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Julkaisumyynti / Bokförsäljning

Yliopistopaino / Universitetstryckeriet
PL 4 / PB 4 (Vuorikatu 3 / Berggatan 3)
00014 Helsingin Yliopisto / Helsingfors Universitet
puhelin / telefon (09) 7010 2363
faksi / fax (09) 7010 2374
books@yopaino.helsinki.fi
www.yliopistopaino.helsinki.fi
ISBN: 978-952-485-523-5 (nid./htf)
ISBN: 978-952-485-524-2 (PDF)
ISSN: 1458-8110

Helsinki 2008